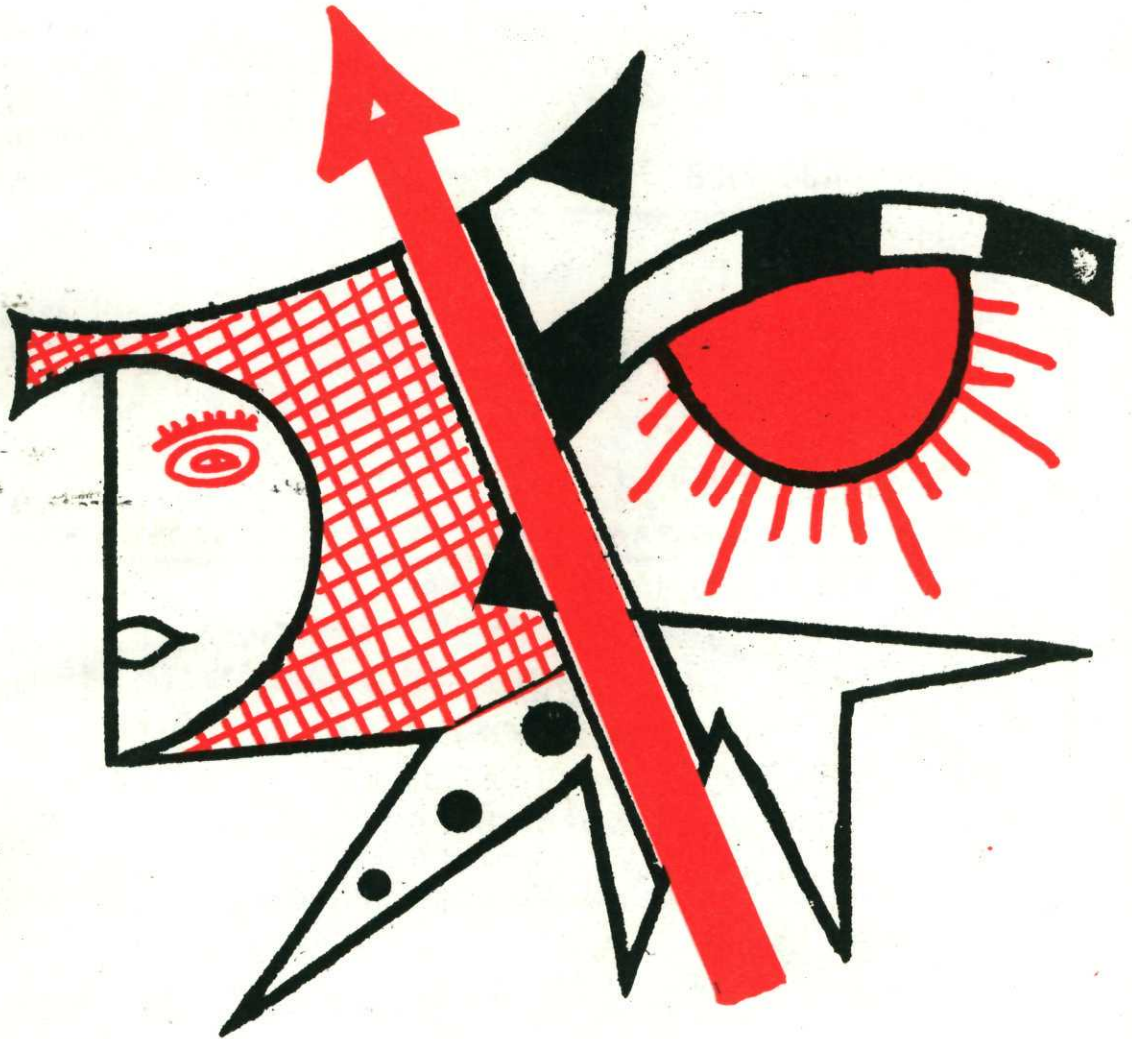

WATNO DUR

SEPTEMBER, 1978

WATNO DUR - 60c

P.O. Box 67681 Stn 'O', Vancouver B.C. V5W 3V2

KINGSGATE Body Shop Limited

*Body Shop and Mechanical Services
For All Makes and Models*

We handle ICBC Claims
Courtesy Cars Available
(inc. Age Under 25)
Full Inventory of All Parts
For Fast and Efficient Service

434-6608
24 Hrs.

Call Amir Dhanani

Urdu, Punjabi and English, Gujrati and
Hindi languages spoken.

6856 Palm Ave., Burnaby, B.C.
One Block From Royal Oak & Imperial
USED AND REBUILT HONDAS AVAILABLE

AMIR'S JAPANESE AUTO SERVICE AND PARTS SUPPLIES LIMITED

Service and Tune Up Shop for
All Makes and Models

*Complete Auto Service —
Electronic Tune Ups,
Brakes, Valves, etc.*

**USED, EXCHANGE AND REBUILT
TRANSMISSION (std./auto.), MOTORS,
CARBURETORS, STARTERS,
ALTERNATORS,
COURTESY CARS AVAILABLE**

Call Amir Dhanani

434-6608
24 hrs.

Urdu, Punjabi, English, Gujrati,
and Hindi Languages spoken.

6870 Palm Avenue, Burnaby, B.C.
One Block from Royal Oak and Imperial

LUNCH — 11:30 A.M. to 3:00 P.M. • DINNER — 4:00 P.M. to 10:00 P.M. • SEVEN DAYS A WEEK

**INDIA'S FAMOUS
TANDOORIE CHICKEN**

INDIAN SWEETS OF ALL KINDS
Weekend Special
MAKI DI ROTI & SAAG.

Raja RESTAURANT LTD.
(LICENSED PREMISES)

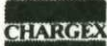
Catering For
WEDDING & SMALL HOME PARTIES.

CALL **325-5014**

7271 Main St., at 57th Avenue

VANCOUVER,

B. C., CANADA

ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਧੀਆ ਤੇ ਸੁਆਦੀ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਮਿਠਆਈਆਂ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।
ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਬਲਵੱਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ।

BOMBAY GROCERY STORE

3950 MAIN STREET, VANCOUVER
874-3711

We are open 7 days a week
from 9:30 a.m. to 10 p.m.

*Special Discount for
Weddings, Akhand Paths and
other bulk orders!*

Bombay Curry Restaurant

Licensed Premises

3934 MAIN STREET, (23rd Ave.)
VANCOUVER
874-5722

Opens Mon. to Fri. 11:00 a.m. to 10:30 p.m.
Sat. and Sun. 10:00 a.m. to 10:00 p.m.

*Special Arrangements
for Wedding Parties and other occasions!*

NARESH SHUKLA

ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਗਰਾਸਰੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਤੇ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਖਾਣੇ ਲਈ

ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ

A DIVISION OF

WHOLESALE

RETAIL

SHUKLA ENTERPRISES LTD.

NARESH SHUKLA & BROTHERS

NORTH AMERICAN LIFE ASSURANCE COMPANY

1170 - 777 Hornby Street, Vancouver, B.C., V6Z 1S8

OVER 8 BILLION OF INSURANCE IN FORCE
FOUNDED 1881 - A MUTUAL CO.

**"I've got a plan to help you
build a better tomorrow."**

REDUCE YOUR INCOME TAX AND BUILT
A GUARANTEED PENSION

My Company Offers -

1. All Forms of Registered Retirement Plans
2. Complete range of Business Insurance
3. Personal Insurance - Permanent and Term
4. Educational Contracts for Children
5. All Types of Company Fringe Benefits
- Group Life, Disability and Pension.

It gives you two things that don't show up on a policy.
Freedom. To do what you want, when you want, for as
long as you want. And peace of mind. That starts the
minute you let me built you a tomorrow.

H. E. HARRISON
CLU
Manager.

Sudesh Kalia

MAKE THAT CALL NOW

BUS: 685-9335
Res: 254-5837

INCOME

CAN YOU LIVE WITHOUT IT?

A disabling accident
or crippling sickness
can quickly use up savings.

For a program of income
replacement to suit your needs,

call

San Minhas
Assistant Manager

Bus. 682-8531
Res. 271-1248

SAN MINHAS

Excelsiorlife

Suite 510, 1333 West Georgia Street
Vancouver, B.C. V6E 3K5

REALTORS

MANJEET S. BHATTI

BUS. 324-3888
RES. 434-4060

Loverock REALTY

ਪਰ ਖ਼ਰੀਦ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਹੋਰ
ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ
ਖ਼ਰੀਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰੱਖ
ਮਕਾਨ ਲਈ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਵੇਚਣ
ਕੇ

For free consultation and
professional advice in buying,
selling or trading any
type of real estate contact
any time

101 - 5316 VICTORIA DR.
VANCOUVER, B.C.
V5P 3V7

WATNO DUR

P.O. Box 67681

Postal Strn. 'O'

Vancouver, B.C.

V5W 3V2

Vol. 7, No. 62 September, 1978

2nd Class Mail Reg. No. 3233

ANNUAL SUBSCRIPTION: Canada-U.S.A. \$ 7.00
Other SEA \$ 7.00
Countries AIR \$10.00

EDITORIAL BOARD:

Surinder Dhanjal, 256-1067 (Windsor)
Ajmer Rodey, 438-7793
Amarjit Chahal, 892-3085

MANAGING EDITORS:

Raghubir Mand, 325-9564
Paul Binning, 879-3339

EDITOR:

Sadhu, 437-9014

ADVERTISING EDITORS:

Naresh Shukla, 874-5722
685-2633
Karamjit Ghuman, 321-6081

WATNO DUR REPRESENTATIVES:

Iqbal Ramuwalia, Waterloo (884-7131)
Sarwan Boal, Montreal (679-8132)
Latt Bhinder, Edmonton (436-8279)
Gurcharan Tallewalia, Richmond (271-4742)
K. S. Chaman, Calgary (248-2841)
Gill Avtar, Calgary (279-6510)
Dave Jatana, Prince Rupert 627-7209
Harnek Mann, Pr. George (564-6245)
G. S. Bains, Williams Lake (392-3698)
J. S. Aulakh, Mission (826-4888)
Avtar Rodey, Quesnel (992-7578)
Tej Sandhu, Quesnel (992-6775)
Jasbir Chahal, Victoria (385-4996)

All officeholders and members of WATNO DUR PUBLICATIONS (Reg'd.) past and present have been and are honorary associates of WATNO DUR.

ਇਸ ਮੰਚ ਵਿਚ:- ਵਿਤਾ-

ਬੀਟ ਡੈਨ ਜਾਨ	6
ਸੁਖਿੰਦਰ	7
ਬਲਦੇਵ ਦੀਆ	7
ਬਸੰਤੀ ਸਿੰਘ 'ਬਸੰਤ'	7
ਜਸਵੀਰ ਬਾਠ	8
ਮਤਰਜੀਤ	9
ਪ੍ਰਭਾਤਮਾ ਪਾਤਸ਼	9

ਗਾਈਮਾਂ -

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀਦਮ:	11
ਹਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ	18

ਲੇਖ -

ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	16
ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ	20
ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ	27
ਗੁਰਮਤਿ ਟੋਪਕੀਆ	33

ਗੀਯੋਗ -

ਮਾਮੋਰ ਰੋੜੇ	25
ਸਾਟ ਬਿੰਤਰ	35

ਮੁੱਖ ਬਿੰਤਰ:

ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ੀਰੀ ਉੱਚੀ ਹੈ

ਰੂਪਕਾਰ:

ਸੁਖਿੰਦਰ ਚੰਜਲ

ਵਤੋਨੋਂ ਵੂਰ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਗਠਾਵਾਂ ਨਾਲ
ਵਤੋਨੋਂ ਵੂਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।
ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਏ ਨਿੱਜੀ ਹਨ।

ਪੰਜ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

— ਡੈਨ ਜਾਰਨ

[ਬੀਛ ਡੈਨ ਜਾਰਨ, ਨਾਇ-ਵਾਸੀਆਂ (NATIVE INDIANS) ਦੇ ਇਕ ਕਵੀਲੇ ਕੋ-ਮੈਲਿਸ 'ਚ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਬਰਾਰਡ (BURRARD) ਰੀਜ਼ਰਵ ਵਿਚ 1899 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ 'ਚ ਬੈਰੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਅੱਛੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਤੇ ਹਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਦੇ ਹੁਨਰ ਸਿਖੇ। ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਮਛੇਰਾ, ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਰੇਡੀਓ ਸਾਹਕਾਰ, ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪੁਲਾੜ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਡੈਨ ਜਾਰਨ 79 ਆਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਪ-ਰੋੜ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਸਨਮਾਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਅਨੁਵਾਦਕ]

1 ਮਾਂ

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵਿਚ
ਏਨੀ ਕੇਰੀ ਸੀ,
ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ
ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੈ।

ਉਸ ਵਿਚ
ਏਨਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ
ਜਿ
ਉਹ ਦੁਨਿਆਂ ਲਈ
ਸਭ ਵੱਡੇ
ਲਿਛਾਵਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਸਮਰੱਥ ਸੀ।

ਇਹ,
ਨਾਇ-ਵਾਸੀ
ਮੌਰਤਾਂ ਦੀ ਹਵਾਇਤ ਹੈ।

2 ਕੋਜਵਾਨ

ਕੋਜਵਾਨ,
ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ,
ਮੋਢੀ ਹਨ।

ਪਰ
ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ
ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ
ਉਕਥਾਊ ਹੈ
ਇਸ ਲਈ

ਚੰਗੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ
ਸਾਇਦ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪਰਖ ਨਾ ਰੇ
0

3 ਸਬਰ

ਜੋ ਸਬਰ,
ਅਸੀਂ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ,
ਇਹ,
ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ—

ਜੋ ਵੀ ਹੈ,
ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ

ਜੋ ਵੀ
ਲੈਂਦੇ ਹੋ
ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਵੰਡ ਕੇ
ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।
0

4 ਤਰ

ਜੋ ਤੁਸੀਂ
ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ,
ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ
ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਨਗੇ।

ਤੁਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋਗੇ।
ਜੋ ਤੁਸੀਂ
ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ,
ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ।

ਜੋ ਤੁਸੀਂ
ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ,
ਉਸ ਤੋਂ ਡਰੋਗੇ।

ਤਰ ਹੀ,
ਬਰਖਾਈ ਦਾ
ਕਾਰਨ ਹੈ।
0

5 ਧੰਨਵਾਦ

ਹੇ ਧਰਤੀ!
ਇਲ-ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ,
ਧੰਨਵਾਦ।

ਹੇ ਬੱਦਲ!
ਜਿਸਮ ਦੇ ਲਹੂ ਲਈ,
ਧੰਨਵਾਦ।

ਹੇ ਅਗਨੀ!
ਅੱਖਾਂ 'ਚ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ,
ਧੰਨਵਾਦ

ਹੇ ਖੂਹਨ!
ਜਿੰਦਗੀ ਲਈ
ਧੰਨਵਾਦ!
0

ਅਨੁਵਾਦਕ:
ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਸਪੁਤਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ

-ਸੁਖਿੰਦਰ

ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕਰ ਵੀ ਹੈ
 ਤਲਵਾਰ ਵੀ, ਤੇ ਕਲੋਰੋਫਾਮ ਵੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵੀ
 ਮੈਂ ਮੈਲ ਮੈਲ ਤੀ ਤੇ ਲੈ ਕੇ
 ਬੀਅਰ ਜਿਹੀ ਹਲਕੀ ਵਸਤ ਤੱਕ
 ਹਰ ਕੰਭਣ ਦਾਮ ਵਹਾਉਂਗਾ
 ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵਾਂ
 ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੁਲਭਾਏ ਅੰਗਾਂ ਤੇ
 ਹਰ ਮਹਿਰ ਦਾ ਲੇਖਣ ਕਰਾਂਗਾ
 ਮੈਂ ਕਈ ਆਦਮੀ, ਮੈਂ ਕਈ ਆਂਤ ਬਣਾਂਗਾ
 ਮੈਂ ਹਰ ਸਖਲ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਢਾਲਕ ਬਣਾਂਗਾ
 ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਿੰਗੀਲੇ ਠਾਗ ਰੁਪੀ ਮਨ 'ਚ
 ਕੋਰ ਕੇ ਵਿਰਲੀ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵਾਂ

ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਕੁੰ, ਨਾ ਸੁੱਟ ਪਾਓਗੇ
 ਨਾ ਇਹ ਗਲੇ 'ਚ ਹੀ ਲੰਘਣੀ ਹੈ।
 ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਦੇ ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾ
 ਮੈਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਬਣ
 ਸਭ ਕੁੱਝ ਜਾਂਚ ਲੈਣਾ ਹੈ
 ਮੈਂ ਸਪੁਤਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਨੂੰ ਹਾਂ -

ਹਾਂ! ਮੈਂ ਉਸ ਕਰਾਣੀ ਘੋਰੇ ਵੀ ਕੋਚਣਾ ਹਾਂ
 ਜਿਸਦਾ ਕਾਇਰ, ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਸੁਹਿਦ ਦਾ ਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹੈ
 ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚੋਂ, ਗੰਗਦੇ ਕੀੜੇ ਚਾਹੁਣ ਖਿਚ ਕਰੇ
 ਮੇਰਾ ਜਿਸਮ ਅਗਰਬੰਤੀ ਦੀ ਮਹਿਰ ਵਾਂਗ
 ਤੁਹਾਡੇ ਆਗਮਣੇ ਫੈਲ ਜਾਣਾ ਹੈ
 ਤਰੀ ਤੀਰ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ 'ਚੋਰਮਤੇ 'ਚ ਨਾ ਕੇ
 ਮੈਂ ਕਾਲ ਕੱਠਨ ਆਂਡ ਕੇ ਵੀ ਲੇਟ ਸਕਦਾ ਹਾਂ
 ਤੇ ਚੋਲੀ ਚੋਲੀ ਦੱਸਦਾ ਰਹਾਂਗਾ
 ਮੇਰੇ ਆਗਮਣੇ ਬੜਾ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ
 ਤੀਸਰਾ ਆਦਮੀ ਖੋਪਰੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ
 ਮੈਂ ਹੱਥ ਕੰਭਰ ਦੁਸਰਾ
 ਮਨੁੱਖੀ ਆਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ
 ਕੰਭਰ ਚਾਰ, ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਰੇ ਕੰਭੇ ਬੜਾ ਹੈ
 ਬੜੇ ਸੁਰਜ ਕੁੰ ਲਿਤ ਪਾਣੀ ਵਰਦਾ ਹੈ
 ਤੇ ਉਹ ਗੁਲਾਬੀ ਚੁੰਬ ਤੇਤੇ ਦੀ
 ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ
 'ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗਮ ਗਮ, ਬਗਲ ਵਿਚ ਛੁਰੀ'
 'ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗਮ ਗਮ, ਬਗਲ ਵਿਚ ਛੁਰੀ'
 'ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗਮ ਗਮ, ਬਗਲ ਵਿਚ ਛੁਰੀ,
 ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ
 ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ
 ਇਹ ਸਭ ਚੇਹਰੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ
 ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ
 ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ - ਸਪੁਤਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ।

ਨਾਟਕ

- ਖਲਦੇਵ ਚੀਮਾਂ

ਇਹ ਨਾਟਕ
 ਉਦਾ ਰੋਗਾ
 ਲੋਕ ਹੋਣ ਤੱਕ
 ਪਰ ਪਾਤਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।
 ਹੁਣ ਸੋਮ ਕਾਸ਼ ਦਾ ਮੰਦਰ ਲੁੱਟਣ
 ਗਜਨਥੀ ਕਾਬਲੋਂ ਕਰੀ ਆਉਂਦਾ,
 ਇਥੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਚੁਟੇਰੇ ਦਾ ਅਭਿਨੈ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਸੀਤਾ ਮਛਿਤਰੀ ਦੇ
 ਸਤ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਦਾ ਉਦਾ ਹੈ,
 ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗਵਣ ਦਾ ਮਖੌਣਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 ਤੁੱਥੇ, ਗਰੀਬ ਤੇ ਢਾਢਾਰ ਵੇਲੇ
 ਆਡੇ ਵਿਗੜੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਰੋਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 ਤੇ ਤਾਇਰ ਦੇ ਤਸਦਈ ਸ਼ੀਕਾਂ ਵੇਲੇ ਵੀ
 ਅਸੀਂ ਜੋਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਹੀਦ ਜਾਂ
 ਤਮਾਤ ਸਿੰਘ ਕੁੰ ਅਠਾਕਾਂ ਕਰੀ ਮਾਰਦੇ,
 ਆਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ
 ਹੱਥਾ ਹੁੰਮ ਜਾਂ ਹਿੱਕ ਤੇ ਗੋਲੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 ਲੋਕ ਹੋਣ ਤੱਕ
 ਇਹ ਨਾਟਕ
 ਉਦਾ ਰੋਗਾ
 ਪਰ ਪਾਤਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਗਜਲ

- ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਚਮਨ

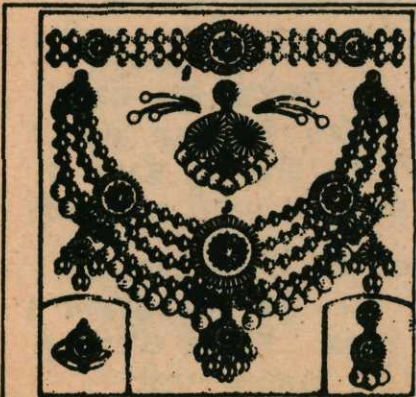
ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੇ,
 ਤੇ ਧਰਤੀ ਮੈਂ ਕੁੰ ਗਮ ਕਰੀ।
 ਹੈ ਦਰਦ ਕਰੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਕੁੰ,
 ਜਿਸੇ ਕੁੱਲਾਂ ਅੰਦਰ ਵਾਸ ਕਰੀ।
 ਇਹ ਯੁੱਗ ਲੋਹੇ ਦਾ ਬੀਤ ਰਿਹਾ,
 ਮੈਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਜਾ ਹਾਂ।
 ਹੈ ਜੀਵਨ ਲੋਥ ਸਮਾਨ ਮੇਰਾ,
 ਇਹ ਆਸ ਮੇਰਾ ਹੈ ਆਸ ਕਰੀ।
 ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਗਮੇ ਵੀ,
 ਅੱਜ ਸੱਚ ਸੁੱਚ ਬਣੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਕੇ।
 ਇਥੇ ਛਾਤੀ ਤੋਰ ਕੇ ਕੋਠ ਕਰੇ,
 ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਈ ਉਦਾਸ ਕਰੀ।
 ਭਾਲਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਚੱਕਰ,
 ਸਤ ਕੁੰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਰੱਖਦਾ।
 ਬੀਇਆ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ,
 ਇਥੇ ਹੱਥ ਦੀ ਹਸਤੀ ਆਸ ਕਰੀ।
 ਆਇਆ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਚਰਖੀ ਕੇ,
 ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੁੰਬਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ।
 ਇਥੇ ਹਿਰਮ ਪਿਆਰੇ ਬੀਇਆ ਕੁੰ,
 ਬੇਬੈਲੀ ਹੈ, ਧਰਦਾਸ ਕਰੀ।

ਮਾਉਟ ਮਾਠ ਕੋਰਮ

ਜਸਬੀਰ ਥਾਰ / ਲਿਵਰਪੁਲ

ਇਹ ਪੇਪਰ ਕਿੰਨਾ ਮਾਉਟ ਮਾਠ ਕੋਰਮ ਹੈ
 ਜੇ ਮੈਂਕੂੰ ਹੁਣੇ ਇਹ ਹੈ ਇਹ ਗਿਪੀ-ਰੁਮਾ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ।
 ਸਮਾਂ ਕੋਮੀ ਕੀਤੇ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੈ,
 ਤੇ ਕੋਰਮ ਕੋਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਤਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਰਾਬਰ।
 ਪੰਨ ਕੋਰਮ ਕੋਰਮ ਲਿਖਤ ਦੇ ਹਨ।
 ਕੁੜੀਆਂ ਕਮਿਯੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੀਟਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ।
 ਇਸ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ-
 ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ?
 ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ-
 ਲੋਹੇ ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੂਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 ਇਸ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ-
 ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਤੇ ਕੀ ਹੁਕਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
 ਪਰ ਕੋਰੇ ਘਾਟੇ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ-
 ਥਾਈ ਦੇ ਦੁਸ਼ੀਆ ਪੱਟਾਂ ਵਿਚ ਕੋਰਮੇ ਗਰਮ ਖੂਨ ਦੀ ਸਿਮਾਮਤ ਕੀ ਹੈ?
 ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ-
 ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਧੂਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ?
 ਪਰ ਅਧਿਆਪਕੋ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ-
 ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਸੁਰਕਈ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ ਕਰੇ ਕਰੇ ਲਾਲ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 ਅਠਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ-
 ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਹ ਕੋਰ ਲਿਖੋ?
 ਪਰ ਸੁਝਾਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ-
 ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਸਿਧਾਂਗੀ 'ਸਖਤ ਸੁਕਾਬਲੇ' ਪਿਛੋਂ
 ਕਿੰਨੇ ਸਿੰਠਾਂ ਵਿਚ ਆਏਯਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ-
 ਸਮਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਿੰਠਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ
 ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਅੱਖਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ 'ਸੁਝਾਨ' ਦੇ ਸੁਝਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ.
 ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪੇਪਰ ਉੱਚ ਗਿਪੀ-ਰੁਮਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਂ-
 ਤੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਕੂਕਾਂ ਕਿ-
 "ਪੇਪਰ ਮਾਉਟ ਮਾਠ ਕੋਰਮ ਹੈ"- "ਪੇਪਰ ਮਾਉਟ ਮਾਠ ਕੋਰਮ ਹੈ"
 ਪਰ ਕੋਰੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਵੇਰਵੇ ਭਾਗੀਆਂ ਦੀਆਂ,
 ਤੇ ਕੋਰੇ ਪਿਉ ਦੀਆਂ ਸਿਮਾਮਤਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਦਿਲਾਈਆਂ 'ਚ ਉਗੀਆਂ ਵਿਠਾਓਂ
 ਮੈਂਕੂੰ ਇਹ ਕੋਰਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ
 ਪੇਪਰ ਕੋਰਮ ਕੋਰ ਹੈ, ਪੇਪਰ ਕੋਰਮ ਕੋਰ ਹੈ।

0

ਸੋਨੇ ਦੇ ਲੱਟੇਸਟ ਡੀਜ਼ਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
 ਗਜ਼ਿਏ ਕਦਾਉਣ ਲਈ
ਸੋਨੀ ਸੌਂ ਸਨ
SONI & SONS
JEWELLERS
 Specialist in East Indian Jewellery

PHONE 324-1012
RES. 327-0783
 6524 MAIN ST.
 (AT 49th. Ave.)
 VANCOUVER, B.C.

ਇਹ ਵਿਖੇ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦਾ ਹੈ

-ਅਤਰਨੀਤ

ਇਹ ਵਿਖੇ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦਾ ਹੈ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦਾ-
 ਵਿ ਸ਼ਾਪਕੁ ਕੇ ਸੁਲਾ ਵੇਈਏ
 ਆਲਾਂ ਨੇਰੇ ਸੇਰਲ ਗੁਦਗੁਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਕੁੰ;
 ਧੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁੰਡਲਦੇ
 ਵੱਧੀ ਛਲਵਈਆਂ ਛਾਤੀਆਂ
 ਤੇ 'ਤੇ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇਰਾ ਸੀਰ ?
 ਇਹ ਵੀ ਵਿਖੇ ਮੰਨ ਲਈਏ
 ਵਿ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਡੇ ਕੇ ਸੁਗਯ
 ਵਿ ਕਰੀ ਮੁੱਛ ਗਿਆ
 ਸਾਡੇ ਵਰਚਾਨਾਂ ਦੀ 'ਤੇ' ਅੰਗੁਰੀ
 ਇਸ ਸੋਮਮ ਦਾ ਸਾਨੁ ?
 ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਠੋਡੀ ਖੱਬ ਕੇ
 ਇਹ ਵਿਖੇ ਸੋਚੀਏ
 ਵਿ ਸਾਡੇ ਲੇਖੇ ਤਾਂ
 ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਤਾਂ ਦੀ ਵਾਕਯ ਗੰਢੁਣ ਮੀਰੀ;
 ਅਮਾਮਲੇਟ ਜਿਹਾ ਚਾਕਣ ਤਾਂ
 ਮੇਰੇ ਤਰਵੇਟਿਆਂ ਤੇ ਸੁਰ-ਪਉੜੀ
 ਚੀਏਟ ਕੁੰ ਹੀ ਧੋਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਦ ਵੀ ਯੋਭੇ ਜਿਹੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਕੁੰ
 ਉਂਗਲੀ ਲਾ ਕੇ 'ਤੇ' ਗਿਆ ਹੈ
 ਸੋਮਮ ਦਾ ਆਲ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਪਿੰਡੇ
 ਕੋਠਣ ਲਈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਹੈ
 ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਚਾਮਕਾਂ ਲੇਕਦੇ
 ਮੇਰੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਕੁੰ
 ਅਖੌਤੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਿਕਾਹ ਬਣਾਇਆ
 ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹਮਸਾਇਆ
 ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਕਾਸ਼ੀਨ ਬਣ
 ਵੇਖਤਾ। ਹੁਣ ਨਿਰੀਆਂ ਦਿਲਬਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ
 ਕਰੀ ਪਰਚਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਿੱਤ-
 ਕਾਮਨਾਂ ਦੀ ਖਿੜੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ
 ਆਗਾਂ ਦਾ ਤੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ
 ਤੇ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸੁਲਟ 'ਤੇ'
 ਉੱਡੀ ਸੁਰੀਯ "ਸੁਲਟਾਨੀ" ਦਾ ਵਰਦੀ ਹੈ ਅੰਕਾਨ
 ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਖੇ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦਾ ਹੈ
 ਵਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਕੁੰ ਪਰ ਬਿਠਾ ਲਈ
 ਤੇ ਸ਼ਾਪਕੁ ਕੇ ਸੁਲਾ ਇਸਾਂ
 ਨਾਂ ਅਰੀਮ ਦੀ ਗੁੜੁਤੀ ਦੇ ਚਿਨ੍ਹਾਂ।

ਵਿਰਤ ਦੇ ਨਾਂ

ਪ੍ਰਭਾਤਮਾਂ ਪਾਰਮ

ਓ। ਵੁਖੀਆ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾ, ਤੇਰੀ ਲੰਮੀ ਦਰਦ ਵਗਾਈ ਦੇ,
 ਮੁੜਕਾ ਵੁਪੀ ਮੇਹਨਤ ਤੇਰੀ, ਧੰਨਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ,
 ਓ। ਵੁਖੀਆ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾ, ਤੇਰੀ ਲੰਮੀ ਦਰਦ ਵਗਾਈ ਦੇ,
 ਤੇਰੀ ਵਿਰਤ ਭਿਖਾਰਨ ਬਣਕੇ ਬੁਲੀ ਅੱਤੀ ਫਿਰਦੀ ਦੇ,
 ਖਿੱਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤਾਂਈ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਰਦੀ ਦੇ,
 ਗਾਨ ਵਰੇਈ ਕੋਠ ਹਰਮਤ ਇਹ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੁੰ ਖਾਣੀ ਦੇ,
 ਮੁੜਕਾ ਵੁਪੀ ਮੇਹਨਤ ਤੇਰੀ, ਧੰਨਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ,
 ਅਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣ 'ਤੇ' ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਾਲਵੀਆਂ,
 ਤੇਰੀ ਖਿੰਡੀ ਘੁਈ ਗਿਣੀ, ਇਹ ਵੁਹਾਂ ਕੇ ਕਲਮਾਈਆਂ,
 ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖੰਭਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਾਈ ਦੇ,
 ਮੁੜਕਾ ਵੁਪੀ ਮੇਹਨਤ ਤੇਰੀ, ਧੰਨਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ।
 ਧੀ ਦੀਆਂ ਸਧਨਾਂ, ਚਾਮ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਲਕ ਵਿਲਕ ਕੇ ਮਰਦੇ ਕੇ,
 ਤਪਦੀ ਵਿਰਤ ਸਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਮੀ ਦਮ ਨਾਂ ਪੁੱਛੁੰ ਤਰਦੇ ਕੇ,
 ਗਮਾਂ ਦੇ ਗੰਥਨਾਂ 'ਤੇ' ਸੁਕਾਈ, ਤੰਦ ਨਾ ਉਲਝੀ ਤਾਂਈ ਦੇ,
 ਮੁੜਕਾ ਵੁਪੀ ਮੇਹਨਤ ਤੇਰੀ, ਧੰਨਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ।
 ਸੁਰਦਾ! ਸੁਰਦਾ!! ਸੁਰਦਾ ਜਾਣੇ ਸੁਰ ਗਏ ਤੇਰੇ ਗੜ ਸਿਮਲਲ,
 ਤੂੰ ਹੁਣ ਵੁਖਕਾ ਕਈ ਵਿਨਾਰੇ ਜਾਗ ਤੇ ਨਾਪਣਾ ਆਪ ਸੰਗਲ,
 ਚੰਡੀਗੜ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸੁਬਰੀ, ਇਕ ਇਕ ਰਗ ਤੇਰੀ ਜਾਣੀ ਦੇ,
 ਮੁੜਕਾ ਵੁਪੀ ਮੇਹਨਤ ਤੇਰੀ, ਧੰਨਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ।

ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਚਾਹੋ ਵੇਚੋ

ਮਕਾਨ ਖੀਦਣ ਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੋ
ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਕਾਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੁਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

- * RESIDENTIAL
- * COMMERCIAL
- * APARTMENTS
- * BUILDING LOTS
- * FARMS
- * MORTGAGES

TEL: 872-7827

873-1969

RIASAT ALI KHAN (President)

KINGSGATE REALTY LTD.

104 KINGSGATE MALL

370 EAST BROADWAY VANCOUVER, B.C. V5T 4G5

Autoplan

Authorised agent

KINGSGATE INSURANCE AGENCIES

Riasat Ali Khan
President

Fazal Khan
Manager

Siraj Khan
Vice President

- * Auto Insurance and Liscence
- * Fire, Theft & Liability
- * Life, accident & sickness
- * Annuities and pension plans
- * Registered retirement savings plan

104 KINGSGATE MALL

370 EAST BROADWAY VANCOUVER, B.C. V5T 4G5

FOR ALL YOUR INSURANCE NEEDS — KINGSGATE INSURANCE AGENCIES

Bus. Tel. 872-7827 or 874-2125

ਕਾਮਰੇਡ ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਜਮਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਮਾਨਸਿਕ ਅੱਚਵੀ ਕਾਰਨ ਉਹਦਾ ਹਰ ਸੈੱਲ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਹਿੱਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕ ਮਸਲੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਸੰਜੀਦਾ ਚੁੱਪ ਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਵਰਕਰ ਮਨੁੱਖ ਘੱਟ, ਘੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨੇਤਾ ਡਿਸਪਲਿਨ ਦੀ ਲਗਾਮ ਦੇ ਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਘੋਲ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਗੜਗੱਜਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰਿੱਕ ਹੇਠਾਂ ਲਾਵਾ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹਦੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਈ ਆਪਣੇ ਕਾਮੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੈਸਲਾ-ਕੁਨ ਤਬਦੀਲੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪੈਂਤਰਾ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ।

'ਕੁੰਢਾ ਸਿਆਂ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਮੇ ਲੋਕ ? ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਜਾਂ ਜਮੀਰ ਦੇ ਸੱਚ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੋ ਬੇੜੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਰ ਨਿੱਜ ਤੇ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਲਾਹਨਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਮਜਬੂਰੀ ਮੂੰਹ, ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਬਤ ਦਾ ਬੱਧਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਦ-ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੁਰਜੁਆਜ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮੇ ਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਲਾਰਾ ਮੁੜ ਸੱਜਰਾ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਪੈਰ ਘਸੀਟ ਘਸੀਟ ਤੁਰਦਾ ਓਧੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਸਾਥੀ ਲਾਣਾ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਮਨੁੱਖ ਵਰਕਰ ਹੋਣੇ, ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ, ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਨਾਜ਼ਕ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਜਮੀਰ ਦੇ ਛਾਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਲੈਨਿਨ ਤੀਜੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ? ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਤਾਂ ਓਦੋਂ ਅਸਲੋਂ ਖੱਬੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਹਦੇ ਨੇ, ਹਜ਼ਰਤ ਮਾਰਚ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਰਾਹ ਵਖਰਾਅ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੁਚੇਤ ਜਮੀਰ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ

ਲੀਹੋਂ ਕਿਵੇਂ ਲਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਵਾਂ ? ਨਾ ਬਈ, ਮੈਂ ਪਾਰਟੀ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ? ਕੁੰਢਾ ਸਿਆਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਬੁੱਢਾ ਮਨੁੱਖ ਪੈਨਸਨ ਤੇ ਤਾਮਰ-ਪੱਤਰਾਂ ਵੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੋਈ ਖੁਦ ਗਰਜੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਤੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੂਰੀ ਦਾ ਚਸਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਏ, ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਬਹਾਨੇ ਸੈਰਾਂ, ਜ਼ਿਆਫਤਾਂ, ਦੋ-ਭਾਸ਼ਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਨਾਚ ਮੰਡਲੀਆਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ, ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗਾਂਢੇ-ਸਾਂਢੇ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਡੰਗ ਰੇਤ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਵੀਂ ਬੁਰਜੁਆ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਚਲਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਵਾਹ ਉਏ ਝੁੰਡੂ ਲਾਣਿਆਂ ! ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ? ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਚਿੱਟੀ ਗਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ? ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਆੜੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਮਲ ਕੁਰਾਹੀਆ। ਗਲਤ ਲੀਡਰ, ਸਜਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ?'

"ਕਾਮਰੇਡ ਕੁੰਢਾ ਸਿਆਂ ! ਤੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ?" ਹੱਥ ਪੰਪ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਚੁੱਕੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੰਜੜਿਆ।

"ਵੇਲੇ ਦਾ ਰੋਣ ਤੇ ਕੁਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ। ਜਾਗਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਂਦ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਐ। ਤੇਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਦੀ ਕਾਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾ ਲਓ, ਮੈਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਾ ਲਊਂਗਾ।" ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਕੋੜੀਆਂ ਫਿੱਕੀਆਂ ਆਖ ਕੇ ਮਨ ਸਾਵਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ।

"ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਈ ਕੱਤਣਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਸੱਤਰੇ ਬਹੱਤਰੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਵੱਤ ਕੀ ਜਾਣਨ।" ਮੁੰਡਾ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਚੋਟ ਮਾਰਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆ ਰਿਹਾ ਸਮਾਜਵਾਦ' ਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ।

'ਕਾਮਰੇਡ ਕੁੰਢਾ ਸਿਆਂ'; ਉਸ ਆਪੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, 'ਇਹ ਬੋਣੇ ਹੁਣ ਤੇਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣਗੇ।'

"ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟ, ਮੈਨੂੰ ਘੜਾ ਭਰਨ ਦੇ ਇਕ ਸਾਉਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਅੱਧੀ ਜਨਾਨੀ ਅੱਧੀ ਮੁਟਿਆਰ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਘੜਾ ਹਿਲਾ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਪਾਸੇ ਹਟਾਂ ! ਗੱਲ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬੀਬਾ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਐ" ਦੋ ਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਬਾਏ ਖਲੋਤਾ ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ।

"ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਖਸਮ ਮਾਰੇਗਾ, ਤੂੰ ਪਾਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ?"

ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਪੰਪ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨੀਝ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਚਣ ਲੱਗਾ। ਕਾਲਾ ਰੰਗ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਾਗ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਛੱਲੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ? ਜਨਾਨੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਮਾਲਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਕਾਮੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕੜੇ ਮਾੜੇ ਦੀ ਜੰਗ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਦੀ

ਮਦਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇ ਕੇ ਤਕੜੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਰੋਆ ਕਰੀਏ ?

"ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਆਦਮੀ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏ ?" ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਂਜ ਪਦ-ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਆਰਥਕ ਪੱਖੋਂ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

"ਬਾਬਾ ਕਿਸਮਤ ਫੂਟੀ, ਜੋ ਪਾਪੀ ਕੇ ਪੱਲੇ ਆ ਪੜੀ, ਲੁੱਚੇ ਡਰਾਈਵਰ ਕੇ ਸਾਬ ਘਰ ਸੇ ਭਾਗ ਆਈ।" ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਘੜਾ ਧੋ ਕੇ ਪੰਪ ਗੇੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। "ਮਤੇਈ ਭੀ ਲਕੜੀ ਸੇ ਮਾਰਤੀ ਹੈ। ਭਾਗ ਫੂਟੇ, ਦੇਸ ਫੂਟਾ, ਪਰਦੇਸ ਆ ਪੜੀ।"

ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਹਰ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚੀ ਵਿੱਥਿਆ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਆਖਿਆ, ਬੱਸ ਨਿਰਵਾਣ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ। "ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ" ਉਚਾਰਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਦੁੱਖਾਂ, ਕੁੱਟਾਂ, ਭੁੱਖਾਂ ਤੇ ਲੁੱਟਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪੈਰ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੀ ਬਦਲ ਸੁੱਟੀ। ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਕਿਉਂ ਫੜ ਲਏ ?

"ਬਾਬਾ ਘੜਾ ਚੁਕਾਏਂਗਾ ?" ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਸੜੀ ਲੀਰ ਦਾ ਈਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਹੂੰ ਆ ਘੜਾ ?" ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁੰਡੇ ਉੱਤੋਂ ਧੌਲਾ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕਿਆ। ਘੜਾ ਚੁਕਾ ਕੇ ਉਹ ਜਨਾਨੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਥੜ੍ਹੀ ਹੀ ਦੂਰ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਕੜਕਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀਂ ਪਈ।

"ਨੀ ਬੱਤੜੀਏ ਐਨਾ ਚਿਰ ?" ਜਨਾਨੀ ਦਾ ਬੱਤੀਆ ਮਾਲਕ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੰਦਲ ਦਾਤੀ ਫੜੀ, ਸੱਜੇ ਨਾਲ ਭੋਣੀ ਵਾਲਾ ਰੱਸਾ ਘੁਮਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਡਰ ਕੇ ਇਕ ਪਲ ਪੈਰ ਮਲ ਲਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ, ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਅਗਾਂਹ ਹੱਥੀ ਭੋਣੀ ਨੇ ਘੁਮੇਰ ਖਾ ਕੇ ਮੋਰਾ ਵਿਚ ਆ ਪੈਂਦਾ ਏ ਤੇ ਜੇ ਘੜਾ ਡਿੱਗ ਕੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਕਹਿਰ ਹੀ ਵਰਤ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਬਾ ਖੁੰਡਾ ਫੜ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੀਆ ਬਾਜ ਵਰਤੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੂੜਰੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਰੁਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤੋਕੀਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

"ਭਲਿਆ, ਘਾ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਇਸ ਲਾਇਆ ਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਐਖਾ ਹੋਈ ਜਾਨਾ ਏ।"

"ਤੂੰ ਹੈਂ ਕੋਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ?" ਭਖੇ ਸੌਲੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਅਣਵਾਹੀ ਜਟੂਹੀਆ ਬਣੀ ਦਾਹੜੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਤਾ ਨੱਕ ਫੁੱਕਾਰਿਆ। ਗਠੀਝਾ ਸੜੀਰ ਪਾਠੇ ਖੱਦਰ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਚਰ੍ਹੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਰ ਲੈਣ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

"ਮੰਨ ਲਵੋਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦੇ ਥਾਂ ਆਂ, ਨਾ ਮੰਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।"

"ਬਾਪੂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ ਤੂੰ ਕਿਧਰੋਂ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ।" ਬਾਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਵਾੜੇ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਾੜੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲਾ ਛੱਤੜਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਸਿਆਲ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਡਾਹੀ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਘਰਵਾਲੀ ਦੋ ਨਿਆਣੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਸਰੀਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦੋ ਦਿਨ ਰੋਟੀਆਂ ਲਾਹੁਣ ਤੇ ਰੋਣ ਘੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁੜ ਦੁਖਦਾ ਸੁਖਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਅਧੂਰੀ ਵਾਹੀ, ਰੋਟੀ ਤੇ ਨਿਆਣੇ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਬਿਹਾਰਨ ਲੈ ਆਈ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨੱਕ

ਵੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਮਰਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਮੌੜ ਲਿਆ।

"ਕਾਮਤੇਡ ! ਕਾਮੇ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਭਰਾ ਹੁੰਦੇ ਐ।" ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਭਾਵਕ ਆਖਿਆ।

"ਹੱਛਾ ! ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੁੱਚਿਆਂ ਨਾਲਦਾ ਏਂ, ਜਿਹੜੇ ਜਲਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਰ ਸਾਲ ਬੋਕ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਐ।" ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਤਾਅ ਖਾ ਗਿਆ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਬੋਰੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਗਰਾਹੀਆਂ ਬੋਰੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਚੁਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਲਸੇ ਤੇ ਉਗਰਾਹੀਆਂ ਨੇ ਉਠ ਤੋਂ ਛਾਨਣੀ ਲਾਹੁਣ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਭਾਰ ਹੋਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਦੇ ਭਰਵੇਂ ਵਾਰ ਨਾਲ ਪੈਰੋਂ ਉੱਖੜ ਗਿਆ। ਭੋਣੀ ਵਾਲਾ ਰੱਸਾ 'ਸਟਰਾਅਪ' ਕਰਦਾ ਉਹਦੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆ ਵੱਜਾ। ਇਸ ਭਲੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਕੀ ਮੌੜ ਦੇਵਾ। ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਲਿੱਬੜਿਆ ਨੱਥ ਵਿਨ੍ਹਾ ਝੋਟਾ, ਵਿਹੜੇ ਓਪਰਾ ਮਰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਫੁੱਕਾਰੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਅਗਲਾ ਪੈਰ ਡੇਕ ਦੀ ਮੁੰਨੀ ਦੇ ਭੇਲੜ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੱਖੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪੈਣ ਤੇ ਵੀ ਲਿੱਸਾ ਝੋਟਾ ਹੂਰ ਹੂਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਖੁਰਲੀ ਤੇ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢੁੱਡਾ ਮਾਰ ਮਾਰ ਉਸ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਗੱਜ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜਨਾਨੀ ਘੜਾ ਰਖ ਕੇ ਤੋਕੜ ਗਾਂ ਵੱਡਾ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ ਤੁਰ ਗਈ। ਘਰ ਲਵੇਰਾ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੱਸੀ ਪੀਣ ਦੀ ਝਾਕ ਮੁੱਕ ਗਈ।

"ਜੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅੱਖ-ਮਟੱਕਾ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ, ਹੱਡੀਆਂ ਤੋੜ ਦੇਉਂਗਾ" ਜੱਟ ਨੇ ਜਾਂਦੀ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਲੁਣਿਆ।

"ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਰ ਹੀ ਤੋਂ ਦੇ, ਰੱਜ ਰੱਜ ਕਾ ਝਗੜਾ ਮੁਕੇ" ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਖਲੋਤੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸ਼ੁਹਿ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਸਾ ਵਿਖਾਇਆ।

"ਚੰਗਾ ਵੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਆ।"

ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਦਬਕਾੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੁਸਕਾ ਪਿਆ; ਦੂਰੋਂ ਝੋਟੇ ਵਾਂਗ ਹੂੜਦਾ ਬਹੁਤਾ ਏ।

"ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਜੁਰਮ ਏ। ਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਰਾਜ ਪਤਾ ਐ ਕੀਹਦਾ ਏ ?"

"ਤਾਹੀਂ ਤਾਂ ਚਮੁਲ ਗਈਆਂ। ਭੋਰਾ ਕੁ ਢਿੱਲ ਦੇਵਾਂ; ਝੱਟ ਕੰਧ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਈ ਵਧਾਈ ਲਾ ਲਉਂਗੀ। ਵੱਟੇ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਖੱਟਰ ਬਝਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਝੱਟ ਕਿੱਲਾ ਵਹਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।"

"ਜਮੀਨ ਕਿੰਨੀ ਐ ?" ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਫੋਲਾ-ਫਾਲੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ।

"ਬੁੜ੍ਹੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਿੱਲੇ ਦੀ ਇਕ ਲੈਣ ਜਾਣ ਕੇ ਟੂਬੋਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅੰਦਰਲੇ ਘਰ ਤੇ ਸਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ। ਹੁਣ ਚਾਰ ਕਿੱਲੇ ਤਾਂ ਪੁੱਠੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਐ। ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰੋਹ ਦਾ ਕਤਜਾ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ। ਹੁਣ ਸੋਣੀ ਰੋਹ ਬਿਨਾਂ ਪੀਲੀ ਪਤੀ ਹੈ।" ਹੱਥ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਤੋਂ ਭੋਣੀ ਵਾਲਾ ਰੱਸਾ ਭੰਜੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

"ਗਹਿਣੇ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਗਈ ? ਸਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਣੀ ਏ ?" ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਰਥਕ ਸ਼ਰੰਕਾ ਕੱਜੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਵੀ ਪੁੱਛ ਲਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦਾ ਖਰਾ ਲੱਗਾ ਏ, ਉਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁਲੱਕੜ ਜਰੂਰ ਏ" ਉਹ ਧੌਲੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਥੋੜੇ ਹਾਰੇ ਜੱਟ ਨੂੰ

ਹੁਲਾਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

"ਬਾਬਾ ਕੋਈ ਹੱਥ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ, ਲੈ ਮੰਜੀ ਉੱਤੇ ਬਹਿ ਜਾ।" ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉੱਜ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਂਗ ਕਾਲੇ, ਬੱਗੇ ਤੇ ਲਾਲ ਕਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ; ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖੋਹ ਖਿੱਝ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ; ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਯਾਰੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਉਸ ਲਈ ਅਸਲੋਂ ਓਪਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। "ਲੈ ਸੁਣ ਲੈ, ਨਵੀਂ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਬਲਦ ਲਏ, ਇਕ ਕਿਲਾ ਉਦੋਂ ਵਿਕ ਗਿਆ। ਜਨਾਨੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕਿਲਾ ਡਾਕਟਰ ਖਾ ਗਏ। ਕੁਝ ਬੈਂਕ ਤੇ ਅਚਾਬਤਵਾਲੇ ਦੋਹੀ ਹੱਥੀਂ ਖਿੱਚ ਗਏ। ਸੀਤੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਆਜ਼ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਲਾਇਆ। ਨਾਲ ਅਮਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਠੇਕੇ ਦੀ ਪੀਤੀ ਸੀ। ਜਿੰਦਣ ਧੰਨੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ, ਰੂੜੀ ਮਾਰਕਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਅੱਠੀਂ ਰੁਪਈਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਦੋ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੁੜ ਦੀ ਚਾਹ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੇਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਤਿੱਲੇ ਵਾਲੀ ਜੁੱਤੀ ਸੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੁੜ ਛਿਤਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਥੇ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੱਟਾ ਖੱਦਰ ਪਾਇਆ ਏ; ਮਲਮਲ ਪਿੰਡੇ ਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਵੱਟਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਂਹਦੇ ਸੀ, ਬੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਸ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਾਰੇ ਕਿੱਲੇ ਖੁਰਦ-ਖੁਰਦ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੀ ਮਾਰ ਦੇਖ, ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਮੇਰੇ ਸੀਰੀ ਕੋਲ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਗਏ। ਬੁੜਿਆ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮਦਾੜੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਡੇਰੂ ਵਜਾ ਕੇ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲਾਲ ਝੰਡੇ ਨਾਲ ਮੁੱਕੇ ਵੱਟ ਵੱਟ ਚਾਰ ਹੱਥਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਹਰਨ ਉੱਤੇ ਪਏ ਫਾਲੇ ਵਾਂਗ ਜੱਟ ਨੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਮਸੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਲ ਝੰਡੇ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਕਸੀਸ ਵੱਟ ਕੇ ਅਣਗੋਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। "ਸੀਰੀ ਕਿਵੇਂ ਗਹਿਣੇ ਲੈ ਗਿਆ?" ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਸਚਰਜ ਵੀ ਜਾਗ ਪਿਆ।

"ਲੈ ਸੁਣ ਲੈ, ਉਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸਰਕਾਰੂ ਖਰਚ ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਸਟੇਟ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵੱਢੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਇਕ ਜੱਟ ਦਾ ਵਿਘੇ ਦਾ ਪਲਾਟ ਲੈ ਕੇ ਪੱਕਾ ਘਰ ਪਾ ਲਿਆ। ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੱਖੇ ਘੁੰ ਘੁੰ। ਦਿਨੇ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਬੂਟਾਂ ਪੈਂਟਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸਾਂ ਫੁਲਾ ਫੁਲਾ ਨਿਕਲਦੇ ਐ।"

ਜੱਟ ਆਪਣੇ ਲਿਬੜੇ ਤੇ ਬਿਆਈਆਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਝਾਕਿਆ।

"ਤੁਸੀਂ ਜੁਆਕ ਪੜ੍ਹਾਉ ਨਾ, ਮਜਸਟਰੇਟ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਣ।"

ਓਏ ਚਾਚਾ ਪੜ੍ਹਾਈਏ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਡੰਗਰ ਚਰਾ ਕੇ ਕਰਜਾ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਬਣੀ ਏ। ਇਕ ਲੰਮੀ ਖਿਝ ਜੱਟ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਤਣੀ ਹੋਈ ਸੀ।

"ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮਜਸਟਰੇਟ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਗਾਹਵਪੂ ਗੱਲ ਹੈ।" ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਸਮਾਜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ। ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਬੂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਨੱਕ ਤੁਸਿਆ ਪਿਆ ਸੀ।

"ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਕੀ ਮਾਂਹ ਮਾਰੇ ਸੀ, ਕੁੰਜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।" ਮੁੰਡਾ ਬਾਬੜ ਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਭ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਠੱਗ ਓ", ਜੱਟ ਨੇ ਹਉਕੇ ਵਰਗਾ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਭਰਿਆ। ਪਰ ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੇ ਦਾ ਮੱਲੋਂ ਮੱਲੀ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। "ਵਧਾਰੀ ਜੱਟ ਦਾ ਵੱਠੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਘਰ ਜਾਵੇ, ਮੰਤੀ ਦੇ ਭਾਅ ਬੱਲੇ। ਜਦੋਂ ਦਾਣੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ, ਉਹੀ ਹੱਥੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਣਕ ਵੁੱਢੀ ਉੱਤੇ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਕੰਮ ਮੇਰੇ

ਨਾਲੋਂ ਸੀਰੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮਸਟੇਟ ਤੇ ਮੇਰਾ ਚਾਰ ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਖੱਲਾ ਵੀ ਵਿਕਣ ਤੇ ਆਇਆ ਏ। ਇਹ ਲੱਹੜਾ ਨਹੀਂ, ਧਾੜਾ ਨਹੀਂ? ਰੱਬ ਸਾਲਾ ਲੰਡੇ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ 'ਸਾਬ ਤਾਂ ਕਰੇ, ਦੇਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਗੜੀਆਂ। ਬੱਕ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਈ ਦੱਸੋ, ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਕਿੱਥੇ ਗਈ? ਧੀ ਨਹੀਂ ਵਿਆਹੀ, ਚਾਰ ਖਣ ਨਹੀਂ ਛੱਤੇ। ਤੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਤੁਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹਟਾਉਂਦੇ ਓ ਕਿ ਵਧਾਉਂਦੇ ਓ? ਬਾਬਾ! ਜਿਹੜੀ ਘਰ ਦੀ ਕੁੱਤੀ ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ, ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਤੂੰ ਆਪ ਸਮਝ ਲੈ।" ਜੱਟ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਸੀ ਮੋਕਾ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਲਏ ਸਨ, ਟੁੱਟੇ ਤੇ ਰੋਹ ਭਰੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੀ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਨੀਵੀਂ ਸੁੱਟ ਲਈ। ਖੁੰਡੇ ਦੇ ਘੱਪ ਨਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਲੀਕਾਂ ਵਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। "ਲੈ ਸੁਣ ਲੈ ਬੁੱਢਿਆ। ਆਹ ਸਾਲ ਵੇਖਣਾ ਏ, ਜੇ ਦਿਨ ਨਾ ਫਿਰੇ, ਮਿੱਤਰਾ, ਜਨਾਨੀ ਤੇ ਬੋਟਾ ਵੇਚ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਲੈਣਾ ਏ। ਫੇਰ ਰੱਬ ਸਾਲਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।"

ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਭਾਈ ਦੇ ਧਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਝਾਤ ਮਾਰੀ। ਤੰਗ ਆਮਦ, ਬਜੰਗ ਆਮਦ। ਲੰਮੇ ਸਾਹ ਨਾਲ ਚੁੰਗਾਰਦਿਆਂ ਕਾਮਰੇਡ ਨੇ ਖੁੰਡਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਭਗੜਾ ਤੇ ਡਾਕੂ ਹੋਣ ਦੀ ਬਾ ਬਾਗ਼ੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਨਜ਼ੀਮ ਕੌਣ ਕਰੇ? ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਪਰ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

"ਵੱਖ ਓ ਸੋਹਣਿਆਂ ਇਹ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਂਗਾ, ਤੇਰੇ ਨਿਆਣੇ ਰੁਲ ਜਾਣਗੇ।" ਉਸ ਖੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਖੱਡਾ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਮੋਸ ਦਿੱਤਾ।

"ਆਖਦਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਠੀਕ ਏ; ਪਰ ਹੋਰ ਰਾਹ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦਾ। ਸਿਰ ਵਢਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਮਰਦੀ ਵਾਰ ਵੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਾਂਗਾ: ਸੂਰਮੇ ਬਣਿਓ, ਕਿਜੇ ਅੱਜ ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਡਿਓ।" ਤੰਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਜਲਾਲ ਜੱਟ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਾਟੇ ਲਿਉੜਾ ਵਾਲੀ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ; ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਮੀਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਅਸਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਐ। ਕੁੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਮ ਹੋਈ ਸੋਚ ਨੇ ਇਕ ਛਾਤ ਮਾਰੀ। ਪਰ ਰਾਹ ਇਹ ਪੁੱਠੇ ਪੈ ਚਲਿਆ ਏ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਜਿਹੜੀ ਕੰਮ ਅਥਵਾ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਗ਼ੈਰਤ ਮਰ ਜਾਵੇ; ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਗ਼ੁਲਾਮ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਖਤਮ। ਅਣਖ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ।

"ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸੁਣ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥੀ?" ਉਸ ਦਾਤੀ ਅੱਗੇ ਡਾਹ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ।

"ਦੇਖ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ। ਜਿੰਦਣ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਜੰਮੇ ਓ ਓਦਣ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਥੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਓ। ਉਹ ਵੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਕੀਤਾ ਕੀ ਐ? ਵਾਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਕੁੰਜੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਤਾਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਐ, ਬੱਸ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਤੇ ਏ।" ਉਸ ਨਜ਼ਰ ਭਰ ਕੇ ਆਪਾ ਦਰਜਾਇਆ। ਧੁੱਪਾਂ, ਮੀਂਹਾਂ ਤੇ ਪਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬੇਯਾਰ ਮਦਦਗਾਰ ਇਕੱਲਾ ਖਲੋਤਾ ਸੀ।

"ਕਾਮਰੇਡ! ਤੈਨੂੰ ਜਟਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਏਸ ਪੌਲ ਨੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ ਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਆਵਾਰਾ ਟੋਲਿਆਂ ਨੂੰ,

“ਜੇ ਜਵਾਨ, ਜੇ ਕਿਸਾਨ” ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਫਤ-ਖੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਓਦਣ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਰੋਟੀ ਕੀ ਭਾਅ ਪੈਂਦੀ ਐ।” ਕਿਸਾਨ ਖੰਘ, ਹਾਉਕੇ ਤੇ ਹਾਸੇ ਦੇ ਮਿਲਗੋਤੇ ਵਿਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਭਰੜਾਇਆ।

“ਤੇ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ?” ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪ ਬੀੜੀ ਦੇ ਪੱਛ ਚੀਸਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੁਦਲ ਜੱਟ ਫਾਅੜ ਫਾਅੜ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮਾਰੇਗਾ।

“ਭਾਗ ਸਿੰਘ।” ਬੈਂਕ ਦੇ ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਮਾਰੀ। “ਆ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਤੇ ਕਾਪੀ ਉੱਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ।” ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲੀ ਡੱਬੀ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ।

“ਕਾਹਦਾ ਨੋਟਿਸ, ਕਾਹਦਾ ਗੂਠਾ?” ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਲੋ ਗਿਆ।

“ਤੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਕਮ ਹਾਲੇ ਤਰ ਨਹੀਂ ਮੌੜੀ। ਜੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਤਕ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਕੀਤਾ; ਫੇਰ ਵਾਰੇਟਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿ।” ਕਤਜੇ ਹੋਣਾਂ ਦੱਬੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕ ਦਾ ਚਪੜਾਸੀ ਵੀ ਸੀਹ ਬਣਨ ਲੱਗਾ। “ਲੈ, ਐਸ ਕਾਪੀ ਉੱਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ ਬਈ ਮੈਂਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲ ਗਈ।”

“ਰੁਪਈਏ ਜਦੋਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਤ ਦੇਵਾਂ? ਰੋਹ ਦੇਣ ਵਾਰੀ ਨਾਸਾਂ ਚੁੱਕਦੇ ਐ। ਫਸਲ ਬਿਨਾਂ ਰਕਮ ਕਿੱਥੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ।” ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਵਾ ਵਿਚ ਦਾਤੀ ਨਾਲ ਗੋਲ ਜੀਰੋ ਵਾਹ ਦਿੱਤੀ।

“ਆਹ ਚੁੱਕ ਨੋਟਿਸ, ਮੈਂਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਤੂੰ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ ਵੇਖੇ।” ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਂਕ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮਾਰੇ।

“ਤੇਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਸੱਖੇ ਤੇ ਲੁਆਵਾਂ ਗੂਠਾ?” ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਨਾਲ ਚਪੜਾਸੀ ਚਾਰਕਦਮਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਗਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਪੁੱਤਰਾ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਠੀਕ। ਇਤਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ?” ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬਾ ਫਿਰ ਵਿਚਾਲੇ ਆ ਗਿਆ।

“ਪੈਸੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਦੇਣੇ ਐ, ਪੈਸੇ ਸਾਲਾ ਦੁਆਨੀ ਦਾ ਚਪੜਾਸੀ ਦਿੰਦਾ ਏ।” ਜੱਟ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤੇ ਆਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਚਪੜਾਸੀ ਕੰਨ ਵਲੋਂ ਕੇ ਵਾੜਿਓਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। “ਤੇਰਾ ਰੋਥ ਵਿਚ ਵਿਸਵਾਸ ਐ?”

“ਉਹਦੀਆਂ ਵੀ ਬਥੇਰੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੇਖ ਲਈਆਂ। ਨਾ ਬਹੁਤਿਆ, ਨਾ ਧਾਰ ਦਿੱਤੀ; ਛੜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀਆਂ ਮਾਰ ਗਿਆ।” ਸਤੇ ਜੱਟ ਨੇ ਰੱਥ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਦੇਣੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਲਈ।

“ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਐ, ਤੂੰ ਜੀ ਨਾ ਹਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਐਸੀ ਵੈਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਲਾਤ ਝੰਡੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ; ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬੋੜੀ ਬਹਿ ਗਈ। ਔਕੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਮੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਿਰੜ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਡੋਲ ਗਿਆ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਗਿਆ।” ਬਾਬੇ ਨੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੱਜਾ ਥਾਪੜਿਆ। “ਤਕੜਾ ਹੋ, ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਲਫਟੇਣ ਬਣੇਗਾ।”

ਪੰਨੇਂ ਗਾਂ ਵੱਗ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਈ। ਜੱਟ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੁਦਾੜ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ।

“ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਾਈ ਜਰੂਰ ਲਾਈ ਹੋਣੀ ਏ?”

“ਦੇਖ ਬੇਲੀਆ! ਸਾਬਣ ਉੱਤੇ ਸੱਕ ਕਰਨੀ ਫੜ ਦੇ।

ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ। ਇਹਦਾ ਦਿਲ ਕਦੇ ਨਾ ਤੋੜੀਂ। ਫੇਰ ਦੇਖੀਂ, ਤੇਰੇ ਕੇਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮੋਟਦੀ ਹੈ।” ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ।

“ਤੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਕਿਵੇਂ ਨਹਿਬ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਐ।” ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਥੋੜ੍ਹਾ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

“ਤੇਰੀ ਸੱਚ ਅਸਲੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇ ਗਲਤ ਐ। ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵੱਡੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਏ। ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਤੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖ। ਹੋਰ ਸੁਣ: ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਿਲਾਂਗਾ। ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਅਸੀਂ ਸਾਝਾ ਪੁੱਟਾਂਗੇ।” ਇਹ ਖੰਡਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜੱਟ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਪੰਨੇਂ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਜਾਏ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ। ਉਹਦੇ ਫਾਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਔਲੀਆ ਆਇਆ ਸੀ।

ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਚਿੱਠ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ: ਮੈਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੇ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬ ਚਾਹੁੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਉੱਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਫਖਰ ਰਹੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਕਾਮੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ
ਕਾਮਰੇਡ ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ

ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਝਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ :
‘ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ’
P.O. BOX 67681 STN “O”
VANCOUVER, B.C. V5W 3V2

If you are looking for

- * Quality
- * Price
- * After Sale Service when buying your car contact

ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ
ਖਰੀਦਨ ਜਾਂ ਟਰੇਡ ਕਰਨੀ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੁਲਦੀਪ ਝੰਡ
ਨੂੰ ਕਾਰ ਖਰੀਦਣ ਤੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੂਰ ਮਿਲੇ ਜਾਂ
ਫੁਨ ਕਰੋ।

Kuldip Singh Jhand
Res. 524-4137

OFFICE **521-7731**
WESTMINSTER
CHEVROLET-OLDSMOLILE
12 Street & Queens Ave.
New Westminster

THE 1st TIME IN VANCOUVER

SPECIAL "TANDOORIE TITAR"

FOR TWO

"RESERVE NOW"

**SERVED WITH NAN, CHUTNEY & SALAD
THE BEST FOOD
IN INDIA**

Gastown Curry Inn

683-1032 128 East Cordova St., Vancouver 685-1627

Sovereign Insurance provides
a wide range of insurance services

PLEASE CALL ANYTIME

- FIRE INSURANCE
 - HOMEOWNER'S
 - TENANT'S
 - MORTGAGE PROTECTION
 - LIFE INSURANCE
 - TERM INSURANCE
 - BUSINESS INSURANCE
 - RETIREMENT SAVINGS
(RRSP)
 - 1ST DAY ACCIDENT & SICKNESS POLICY
 - AND THROUGH AN ASSOCIATE COMPANY
- A UNIQUE PROPERTY FUND PLAN

PRITPAL NARWAL
B.A., LL.B.
736-5451 Office
874-3276 Res.

Protecting Canadians and their families for over 75 years

SOVEREIGN GENERAL INSURANCE COMPANY
LIFE ASSURANCE COMPANY
MEMBERS OF THE CASCADE GROUP

ਇੱਕ ਦਰਮਿਆਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਤੰਦੂਆ-ਜਾਲ

—ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਬਦੇਸੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇਖੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਬੇਕਿਰਕ ਯੁੱਗ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਈ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਨੇ ਹਰੇਕ ਕੌਮ-ਪੱਖੀ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਰੋਸ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲਾ. 'ਨੇਕ ਸੋਚਣੀ' ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ : ਬਦੇਸੀ ਸਰਮਾਇਆ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤੇਜ਼-ਰਫ਼ਤਾਰ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਇਉਂ ਖੜਮਸਤ ਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਇਆ ਪਸਾਰਾ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਸੰਨਅਤ ਨੂੰ ਉੱਜ ਈ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਧੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ !' ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦਾ 'ਨੇਕ ਦਿਲ' ਹਿੱਸਾ ਫਿਕਰ 'ਚ ਜਿਹ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦੇਸੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਭੂਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਲੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਬਦੇਸੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇਖੋਰਾਂ ਨੂੰ 'ਹੱਦਾਂ' 'ਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ? ਨਹੀਂ, ਘਰ ਆਏ ਮਹਿ-ਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕੌੜਾ-ਸਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਉੱਜ ਈ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ !—ਹਾਂ ! ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਸੁਝਾਈ ਹੈ : ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬਦੇਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਮਾਲ ਦੀ ਉੱਜ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਅੰਦਰ, ਉਹ, ਆਪਣੀ ਇਸ ਤਰਕੀਬ ਦੀ ਸੋਫੀ ਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਖੀਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ, ਦੇਸ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਤੇ ਬੋਰਡ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ :

BE INDIAN BUY INDIAN

[ਭਾਰਤੀ ਬਣੋ— ਭਾਰਤੀ ਮਾਲ ਖਰੀਦੋ !]

ਦੇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਖੇ ਇਸੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਗੋਸ਼ਟੀ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦੇ ਪਰਸਿੱਧ ਆਰਥਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੋਫੈਸਰ ਠਾਕਰ ਦੱਤ ਭਾਰਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਧਾਂਕ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੋਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਆਉ 'ਭਾਰਤੀ ਬਣੋ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲ ਖਰੀਦੋ'

ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰੋ: ਠਾਕਰ ਦੱਤ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋ ਆਈਏ :

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਪਰੋਫੈਸਰ ਭਾਰਤੀ ਬਦੇਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਘੋਰੇ 'ਚ—

ਰਾਤੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿਣ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਅੱਜ ਕੁਝ ਪਛੜਕੇ ਜਾਗੇ ਹਨ। ਪਲੰਘ ਉਪਰ ਵਿਛਾਏ ਡਨਲੋ ਪਿੱਲੋ (ਬਦੇਸੀ ਕੰਪਨੀ ਡਨਲਪ ਦੇ ਬਣਾਏ) ਗੱਦੇਦਾਰ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਟਨ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫਿਲਿਪਸ ਦੀ ਟਿਊਬ ਦਾ ਦੁਧੀਆ ਚਾਨਣ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਇਹ ਫਿਲਿਪਸ ਟਿਊਬ ਸੰਸਾਰ-ਪਰਸਿੱਧ ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੰ: ਫਿਲਿਪਸ ਇੰਡੀਆ ਲਿ: ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ)। ਚਾਨਣ ਸਗਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਨਸ ਉਪਰ ਪਏ ਫੇਵਰ ਲਿਊਬਾ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੇ ਟਾਈਮ-ਪੀਸ-ਵਲ ਟੇਖਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨੌਕਰ ਲਿਪਟਨ ਗਰੀਨ ਜਾਂ ਬਰੁੱਕ ਬੈਂਡ (ਬਦੇਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ) ਦੀ ਬੈਂਡ ਟੀ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਸਰਹਾਣੇ ਪਏ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਆਈ. ਟੀ. ਸੀ. ਦੀ ਵਿਲਜ਼ ਨੇਵੀ ਕੱਟ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਚਾਰਮਿਨਾਰ ਜਾਂ ਗੈਡਫਰੇਅ ਇੰਡੀਆ ਲਿ: ਦੀ ਫੋਰ ਸੁਕੁਅਰ (ਸਭ ਬਦੇਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ) ਦੀ ਸਿਗਰਟ ਦਾ ਪੈਕਟ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਕੰਪਨੀ ਵਿਮਕੋ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦੀਆਸਲਾਈ ਨਾਲ ਸਿਗਰਟ ਸੁਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਕਸ ਖਿਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ ਮਰਫੀ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਦਾ ਬਟਨ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਸੂਈ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। ਸਿਗਰਟ ਮੁਕਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਉੱਠਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਟਾ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿੱਨੀ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਤੌਲੀਆ ਚੁੱਕਕੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਲ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੰਪਨੀ ਸੋਮਾਨੀ ਪਿਲਕਿੰਗਟਨ ਲਿ: ਦੀਆਂ ਸੰਗਮਰਮਤੀ

ਟਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੈਨੇਟਰਾਵੇਅਰ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਸਾਜਸਮਾਨ (ਟੂਟੀਆਂ, ਫੁਹਾਰਾ, ਸੈਂਕ ਆਦਿ) ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਖਾਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੰ: ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਲਾਈਫ ਬੁਆਏ ਸਾਬਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ, ਸੀਬਾ ਦੇ ਬਿਨਾਕਾ ਜਾਂ ਜਿਓ-ਫਰੇਮੈਨਰਜ਼ ਦੇ ਫਾਰਹੈਨਸ ਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੇ ਸਿਗਨਲ ਜਾਂ ਬੀਕਸ ਦੇ ਮੈਕਲੀਨ (ਸਾਰੀਆਂ ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਟੱਬ ਪੇਸਟ ਨਾਲ ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਬਿਨਾਕਾ ਟੱਬ ਬਰਸ਼ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸੋਅਮੋਰ (ਅਮਰੀਕਨ ਕੰ:) ਦਾ ਡਾ ਵੈਸਟ'ਜ਼ "51" ਦਾ ਬੁਰਸ਼ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੰ:) ਦੀ ਇਰਾਸਮਕ ਸੇਫਟੀ 'ਚ ਇਰਾਸਮਕ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬਲੇਡ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਮੋਲਿਵ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਕਰੀਮ ਲੋਸ਼ਨ ਲਾਕੇ ਸੇਵ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜੇ. ਕੇ. ਹੈਲੋਨ ਕਰਟਿਸ ਲਿ: (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਮੋਨਾਰਕ ਆਫਟਰਸ਼ੇਵ ਲੋਸ਼ਨ ਮਲਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੀ ਲਕੋਸ ਸੁਪਰੀਮ ਜਾਂ ਪੀਅਰਜ਼ ਸੋਪ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ, ਰੋਸਬਰੋ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੇ ਪੌਂਡ 'ਜ਼ ਸੋ'ਪੂ ਨਾਲ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਮੁਕਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਬਿੰਨੀ ਦੇ ਡੋਲੀਏ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾ ਪੂੰਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲਜ਼ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿੰਨੀ ਦਾ ਗਾਉਣ ਪਾਕੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਆ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਬਿਸਕੁਟ ਕੰ: (ਬਰਤਾਨਵੀ) ਦੀ ਬਰੈੱਡ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੇ ਡਾਲਡਾ ਪਿਉ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਆਂਡਿਆਂ ਦਾ ਆਮਲੇਟ ਪਰੋਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਆਂਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕੁਕੜੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ, ਕੁਕੜੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ)। ਆਮਲੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਬਰ-ਟਸਨ ਲਿ: ਦੀ ਸਾਸ (ਚਟਣੀ) ਦੀ ਬੋਤਲ ਪਈ ਹੈ। ਪੀਣ ਲਈ ਨੈਸਲਜ਼ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਨੈਸਕੋਫੇ ਕੋਡੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਵਾਲ ਜੇ. ਕੇ. ਹੈਲੋਨਕਰਟਿਸ ਲਿ: (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਟਰੂਟੋਨ ਹੋਅਰਡਾਈ ਨਾਲ ਕਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁੱਝਾ ਉਤੇ ਮੈਕਸਫੈਕਟਰ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਸੁਰਖੀ (ਲਿਪਸਟਿਕ) ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਡਬਰੀ ਫਰਾਈ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਬੌਰਨ ਵੀਟਾ ਤੇ ਚਾਕਲੇਟ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਬਿਸਕੁਟ ਕੰ: ਦੇ ਨਮਕੀਨ ਬਿਸਕੁਟ ਪਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ, ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਕੋਲ ਅੱਜ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗਿਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰਿਚਰਡਸਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਵਾਟਰਬਰੀ ਕੰਪਾਉਂਡਜ਼ ਵਿਟਾਮਿਨ ਟਾਨਕ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਅੱਜ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮੂਵੀ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

ਫਿਲਮ) ਦੇਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਰੀਝ ਸੀ, ਪਰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਕੀਮ ਹੀ ਬਦਲਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਖੈਰ, ਨਾਸ਼ਤਾ ਮੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੌਕਰ ਭਾਂਡੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੇ ਵਿੱਮ ਪਾਊਡਰ ਦਾ ਡੱਬਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਤੇ ਹਥਲਾ ਕੰਮ ਵਿਚੇ ਹੀ ਛੁਡਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀ ਕਰਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਟਾ ਦੀਆਂ ਜੁਰਾਬਾਂ ਅਤੇ ਰੋਕਟ ਐਂਡ ਕੋਲਮਿਨ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਚੋਰੀ ਪਾਲਸ਼ ਨਾਲ ਚਮਕਾਏ ਬਾਟਾ ਦੇ ਬੂਟ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੌਕਰ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਲਈ ਕੈਮੀਕਲ ਐਂਡ ਫਿਬਰ ਲਿ: (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੇ ਪੌਲਿਸਟਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਲੋੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਸਨੇ ਅਜ ਕੱਲ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੀਵਰ ਦੇ ਰਿੰਨ ਜਾਂ ਸਰਫ਼ ਨਾਲ ਧੋਤੇ ਸਨ। ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਗਲੈਕਸੋ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਧੂੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਤ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਬੀਚਮ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਹੋਅਰਡਾਈ ਮਲਦੇ ਹਨ। ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਚੈੱਸਬਰੋ ਕੰ: (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੀ ਪੌਂਡਜ਼ ਕਰੀਮ ਮਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੱਟ ਉਤੇ ਸੀਕੋ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਘੜੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮਰਫੀ ਟਰ ਜ਼ਿੰਟਰ ਦੀ ਦਬ ਰਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਚਲੇ ਸੱਲਾ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਹੜ ਹਾਲ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦੇ ਐਵਰੇਡੀ ਸੋੱਲ ਲੈਂ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਪੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਤੀਂ ਘੱਟ ਸੁੱਤੇ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਭਾਰਾ ਭਾਰਾ ਲੱਤ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੌਖਤ (ਜਟਮਨ ਦਵਾ ਕੰਪਨੀ) ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਨਾਵਲਜਿਨ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲੰਘਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ, ਆਪਣਾ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਪਿੰਗ (ਬਜਾਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ) ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ: ਭਾਰਤੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ (ਬਦੇਸੀ ਕੰ:) ਦਾ ਚੈੱਕ ਕਟਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤੀਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਭਾਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੋਕ ਲੋਅ ਲੈਂਡ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੰ:) ਦੀ ਬੱਸ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋ: ਨਾਕਰ ਦੱਤ ਭਾਰਤੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਲ ਤੋੜ ਦੌੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ.....

ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਬੁਲਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.....

ਚਾਲ ਚਲਣ

— ਹਰਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ
(ਫੋਰ ਕੈਲਕਲ)

ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੁਰਬੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਡੇਰੀਯਾਰ ਤੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਪੰਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹੋਏ ਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਕੋਪੰਜ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ਪੰ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸਬਦੀ ਆ। ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਫਾਸਤੇ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਸਦੇ ਚਾਚੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਣਗੇ।

ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਬਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾ,

" ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਕੀ ਆ ਬਈ ?"

" ਸੀ ਕਮਵਿੰਦਰ ਆ।" ਉਸਨੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

" ਸਤਵਿੰਦਰ ਤੇਰਾ ਤਰਾ ਫਾ ?"

" ਹਾਂ ਜੀ।"

" ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ?"

" ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਸੰਝੂ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਡੇਰੀ ਕਰਦਾ।"

ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕੁ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਖੁੱਭ ਕੇ ਇਕ ਸਫੇਦ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਕੁੱਝ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਏ ਤਿੰਨ ਕੁ ਬਾਣੇਦਾਰ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਰਦਾ ਕੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਚ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਬਹੁਰਗ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ, " ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਡੀ ਗੱਤੀ ਦੇ ਪਟੋਲੇ ਦਾ ਖਰਚ ਫੇਰ ?"

" ਦੋਸੇ ਮਹਾਗਜ਼ ਕੀ ਕੇਫਾ ਕੀਏ ?" ਚਾਚੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ।

" ਚਾਲੀ ਰੁਪਈਏ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ।"

ਫੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰੋਂ ਪੈਸੇ ਲਿਖਾਣ ਫਾਸਤੇ ਬਿਠਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਫੇਰ ਕੁੱਝ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਕੀਵੀ ਘਾ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਘਰ ਜਾਕੇ ਉਸਨੇ ਮਾਂ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਰੁਪਈਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਕਿ ਕਾਹਦੇ ਫਾਸਤੇ ਚਾਹੀਏ ਆ, ਗੁਆਂਢਣ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰੇ ਲੈਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਮਗਰੋਂ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਲਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਘਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੇਵਲੀ ਜਾਗਰ ਕੀਤੀ।

ਉਸ ਨੇ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਲਿਖਾ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਫਰਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਸਿਪਾਹੀ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਠਾ, " ਮਹਾਗਜ਼ ਮੈਸ ਵੇਲੇ ਆਗੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ।" ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਫਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਿੰਦ ਜਿਹੀ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਏ ਕੁ ਫਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਪੈਸੇ ਫਰਸ਼ ਹੀ ਲਏ।

ਉਸ ਨੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਅਵੇਲੇ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ, " ਚਾਚਾ ਜੀ, ਪਟੋਲੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ? ਚਾਚੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਕੋਲ ਪਿਆ। " ਬੌਣੇ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਨੇ ਆਸੀ ਬੋਠੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਉਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿੱਲਾ ਖਰਚ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਇਥੇ ਆਉਣ 'ਚ ? ਸਾਢੇ ਆਸੀ ਵੀਹ ਰੁਪਈਆਂ 'ਚ ਹੀ ਉਸਦਾ ਚਾਲ ਚਲਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"

ਬਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਕਰੇ ਸੁਣੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਚਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ।

WANTED A SUITABLE MATCH FOR A 23 YEARS BRAHMAN BOY. HEIGHT 5'6" FAIR COMPLEXION, PUNJAB UNIVERSITY BOXING CHAMPION. PRESENTLY SERVING IN ENGINEERING PROJECT OF INDIA IN KUWAIT. EARNING RS. 5500/= PER MONTH

WRITE: C/O BOX 1722

SPARWOOD, B.C. VOB-2 GO

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੀ ਮੋਹਨ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਪਰਚਾ 'ਦੁੱਤੋਂ ਦੂਰ' ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛ ਦੀ ਲਾਏਖੋਰੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਚਾ ਹਰ ਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਸਿੱਧਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਥਾਹਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਆਤਮ ਨਾਕੇ ਮਾਂ ਕੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤੇ ਲੁੱਠੇ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਣਾ ਹਮਲਾ, ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰਚੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫਾਂਗ ਨਨਮ ਲੈਕੇ, ਮੁੜ੍ਹ ਇਥੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਲਕਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਾਠਕ
ਗੰਡੀਵਿੰਡ / ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

"ਦੁੱਤੋਂ ਦੂਰ" ਤੇਜ਼ ਲਈ ਚੰਨਣਾਦ। ਪ੍ਰੇਮਾਂ 'ਚ ਗੰਗੇਇਆਂ ਸਿਖੇ ਨਾਖਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਦੀ ਵੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਖਦੇ ਨਾਖ ਨੂੰ ਤੁਲੇ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡਾ ਬਣਕੇ ਨਹੀਂ ਗਿ ਗਏ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡਾ ਬਣਕੇ ਦਾ ਜੀਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ-ਸਿਰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।

ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਵਿਦਿਆ
ਅਜੀਤ ਨਗਰ / ਪਟਿਆਲਾ

"ਦੁੱਤੋਂ ਦੂਰ" ਦੇ ਮਈ-1978 ਦੇ ਸੰਸ਼ੋ ਵਿਚ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਅਮੰਗਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਉਪ-ਗਲਾ ਸੁਲਾਖਾਯੋਗ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖੇ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਕੁੱਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। "ਗਮੁਝਾਈਆ" ਦੀ ਨਨਮ ਵਿਚ ਪੁੰਜੀਵਾਲੀ 'ਦੋਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਕਸਮਕਸਮ ਦਾ ਘੋਸ਼ਾਰਥ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਸਿਮਾਨੀ ਕੇਸਰ ਸੰਘ ਦੀ ਜੰਗੀ ਕੋਈਆਂ ਥਾਠੇ ਨਨਮ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹਲੁਣ ਸੁਣਦਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦਸਨਕ ਪੀਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਆਸ' ਪੜ੍ਹਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਪੁੰਜੀਵਾਲੀ ਸਹਿਯੋਗਯਾਰ ਅਧੀਨ ਜਿਹਨੀ 'ਦੋਰ ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਕੇ ਗਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਥਾਠੇ ਕੜਾ ਤਕੜਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਕੋਰ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੱਠ ਪੈਂਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਝਕੇ ਗਿ ਗਏ ਹਨ।)

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੱਸ
ਬਲਾਬੋਰ / ਗੁਜਿਆਰਪੁਰ

ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਦਾ 'ਦੁੱਤੋਂ ਦੂਰ' ਤੇਜ਼ ਲਈ ਸੁਕਰੀਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਸਰਸਰੀ ਨਨਮੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਦੂਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ ਬੋੜੀ ਹੈ। ਵੈਨਕੁਵਰ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਫਾਰਿਕਾ ਸਾਇਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੀਆ ਵਿਚ ਗੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਉਤਘਾਹ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੋਟੀ ਹੀ ਨਾਖਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰ 'ਵੰਗਾਰ' ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇਜ਼ਾਂਗਾ। 'ਵੰਗਾਰ' ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਇਰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਸੋਰਮਿਟ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਚੋਂ ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਾਇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਕਰਕੇ ਦੇ ਕੇ ਕੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਗਈਕੋਰਟ ਵਿਚ 80 ਸਦਿਆਂ ਦੀ 'ਪਦੀਸ਼ਨ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸੇ ਲਾਹੌਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ "VIEW POINT" ਕੇ ਛਾਪੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀਟਿੰਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੇ ਨਾਲ 'ਮੈਂਨੇ ਟਰਿਬਿਊਨ', ਵੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚੋਂ ਕੀਟਿੰਗ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭ (ਨਕੀਯਰ) ਦਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਮਤਾ ਤੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਲੈਣਾ।

ਦਖਰ ਨਮਾਨ
ਲਾਹੌਰ/

ਕਾਨੂੰਨੀ ਟਿੱਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ

(ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰ ਵਿਠਾਓ 'ਵੰਗਾ', 'ਸੱਤ ਗਵਾਹੇ ਲੋਕ', 'ਇਕ ਮਰੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ', ਤੇ 'ਕਨੈਕਟ ਵੇਲੇ ਦੀ' ਅਸਥੀਰਤਾ ਦਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰ ਕੇ ਸਬਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਿਖੇੜੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਭੀਜਿਆ ਤੋੜਿਆ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋ ਸੱਚੇ ਨਿਰਧਾਰੇ ਸਟੇਜ਼ਾਈ 'VIEW POINT' ਇਕ ਡੀਜ਼ੀਨਾ ਸੀ 'ਫੁੱਲੇ ਫੁੱਲੇ' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰੀ ਡਾਢੇ ਹੋ ਗੇ। - ਸੰਪਾਦਕ)

ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਗਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿਸ ਕਾਰੀ ਉਸ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਸਦੀਆਂ ਤਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਲਾਈ ਬੰਦਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਫਿਰਾਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਸਥੀਰਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ, ਸਮਕਾਲੀ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਸਿੱਕੇਫਾਰੀਆਂ 1963 ਦੇ ਬਹੁ-ਬੰਤ ਤੇ ਅੰਤ-ਵਿੰਦਈ ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਹੁਕਮ, ਲੋਕ ਸਵਾਗਤ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿੰਦੀ ਕੁ ਦੁਬਲ ਮੰਦਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਵਰਗੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਿਲਚਕਯ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਿਕਿਆ ਹੈ। ਮੰਦੇ ਦੀਆਂ ਤੇ ਦੁਬਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੜੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਸਾਇਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਕੇਸ ਹੋਏ।

ਸੋਫ਼ੇ ਸ਼ਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁੱਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਥਕੇ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਲਈ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਦੇ ਵਿਵਿਠਾਲੇ 'ਚ ਸਮਾਜਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਵਿਠਾਲੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਏ. ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਕੀਤੀ। 1971 ਤੋਂ 1977 ਤੱਕ ਉਸ ਗਜ਼ਲੀਤੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਕਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 1977 ਵਿਚ ਸੈਨਿਟ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤਕ ਇਸਦਾ ਕੰਬਰ ਰਿਹਾ। ਉਸਦਾ ਕਾਵਲ 'ਸੱਤ ਗਵਾਹੇ ਲੋਕ' ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਤੇ 'ਚ ਗਰਮਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ ਕੀਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕੰਧ ਕੀਤਿਆਂ ਹਨ।

ਕੇਸ ਦਾ ਪਿੱਛੋਕੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਸੱਤ ਗਵਾਹੇ ਲੋਕ' 'ਇਕ ਮਰੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ', 'ਵੰਗਾ', 'ਕਨੈਕਟ ਵੇਲੇ ਦੀ', ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਕੀਤਿਆਂ ਸਨ ਸਬਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ 'ਚ ਕਾਵਲ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ 'ਚ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੁਚਕਾ ਦੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। (ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਇਕ ਅਖਬਾਰੀ ਖਬਰ ਕਾਰੀ ਲੱਗੀ) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਈਆਂ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪੈਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਦੁਬਰਾ ਨਮਾਨ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਗਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਅਸਥੀਰਤਾ ਤੁਮਕਾ 'ਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ "ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (PETITIONER) ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਉਸ ਪੀੜੀ 'ਚੋਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਜਵਾਨੀ ਸਮੇਂ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦ 'ਚ ਅਠੁੱਟਿਆਂ ਤੋੜਿਆ, ਇਸਦੀ ਗੱਠਿਅਰ ਲਖੇਟ 'ਚ ਪਲੇ, ਇਸ ਦੀ ਬਦਤਰ ਦੀਆਂ ਆਖਾਂ ਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਹਿਸੀ ਪੁੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਿਠਾਲੀ ਜੁੜਲੀ ਗਜ਼ ਬਦਕੇ ਗਿ ਕਾਇਮਾਂ ਤੋੜਿਆ। ਇਸ ਜੁੜਲੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜੁਲਮ ਦੇ ਅਸਲੇਖਾਨੇ ਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਰਗ 'ਚ ਲਿਖਾਂਦਾ ਗਿਆ ਉਸ ਤੇ ਮੂਸਾ (MOSES) ਦਾ ਨਾਮ ਸਗੋਂ ਮੰਦੀਅਕਸ (ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਠ ਕਾਇਮਕਾਰ) ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਪੀੜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੁਖਨੇ ਤੇ ਅਸਥੀਰਤਾ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ... ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪੀੜੀ ਨੇ 'ਚੋਂ ਵੱਡੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤੋੜਿਆ ਕਿ ਪਾਰਿਸ਼ਦਾਂ ਤੇ ਦਾਇਰ ਹਲ ਅਜ ਦੀ ਗਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਕੋਰ-ਸਾਹੀ ਆਪਣੇ ਮਖਮਲੀ ਕੁਰਕਾਂ ਵਿਚ

ਅਸ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਟੇਮਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੀ।
 ਸਾਡੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖਲਾਕੀ ਤੋਰ ਤੇ ਧਰਮਤਮ
 ਸਿੱਧੇ ਰੋਗ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਾਲਿਸ਼ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਮੰਨੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵੀ ਕੁਝ ਕੇ ਕੱਢਣ
 ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਫੇਰਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਾਂ ਦੀ ਗਹਿਣੀ ਗਹਿਣੀ ਤੇ ਜਿੰਦਗੀ
 'ਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਚਮਕੀਲੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਸ਼ਾਲੀ ਨਰਸੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਾਕੂ
 ਸ਼ਰਫਾ ਹੈ। ਸੱਤਵੀਂ ਮੰਜਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਗਮ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਇੱਕੱਠੇ ਤੇ ਕੇ-
 ਸੁਆਰ ਪ੍ਰਗਟਸ਼ਾਲੀ ਆਰਥਰ ਵਿਸ਼ ਤੱਕ ਸ਼ਰਫੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੇ
 ਗਾਵਹਰ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਗਾਂਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅੱਖਾਂ
 ਵਾਲੇ ਤਿਆਗੀ ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੁਰ
 ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੈੱਤ ਏਲੀ ਪੁੱਤਸ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਭਵੀ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ
 ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਕਾਇਰੇ ਅਨੁਸਰ ਦੇ ਸੁਖਨੇ ਨੂੰ ਇਉਂ-ਵੱਧ-ਉੱਚੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਨਿਘਾਰ ਲਿਆ ਹੈ
 ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣਾ ਹਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਤਰੀਕੇ ਚੁੱਕਦੀ ਗੰਢੀ ਹੈ।
 ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ 'ਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੇ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ 'ਚ' ਦੁਨਿਆਵੀ
 ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਘਨਾਉਣੀ ਦੂਰ-ਦੇਰ 'ਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

"ਏਲੋਰ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਇਸ ਪਾਗਲ ਤੇ ਗਲ-ਫੱਫ ਨੌਕਰ 'ਚ ਇਸ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਉੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ
 ਰਲਵੇ ਇਹ ਕੋਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਰਗ
 ਨੇ ਛਾਂਡੇ ਤੇ ਮਹਿਮਾਵਾ ਨੂੰ ਬਿਛਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਠਾਂਕੀ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦ
 ਪਾਉਣ ਲਈ (ਕੇਵਲ ਸਿਮਾਮਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ) ਇਸ ਜੰਤੂਲੀ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵ ਨੂੰ,
 ਖਾਣੇ ਪਿਛੇ ਵੀਆਂ ਤਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਸੰਜੀਵਾ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਠੇਲ੍ਹੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
 ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।
 ਬਤਮਤੀਵਾਦੀ ਕਲੋਰ ਦੇ ਕਾਲੀ ਟਾਈ ਵਾਲੇ ਤਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਗਾਰਮ ਜੰਤੂਲੀ ਨੂੰ ਗੱਲੋਂ ਫੜ੍ਹਕੇ ਹਲਾਇਆ ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਵਾਲੇ ਸਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਰਮ
 ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂ ਇਸ ਇਸਲਾਮੀ ਗਣ-ਤੰਤਰ ਦੇ ਹਰ ਸਹਿਰ ਦੇ ਕੰਧੇ ਮਹੱਲਿਆਂ
 ਦਾ ਗਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਖਾਇਆ ਉਹ ਹੀ ਅਸਲੀਅਤਾ ਗੂੜ੍ਹਤ ਕਾਫ਼ਰ ਕਰਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਜੰਤੂਲੀ ਆਪ ਬਹੁਤ ਕਮਕੋਰ ਅਤੇ ਕਾ-
 ਲਾਇਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਜੁਲਮ ਤਰਿਆ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਛਾਂਡਾ ਕਾਇਮ
 ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਸਬਰ ਗਾਰਮ ਟੋਲਦੀ ਹੈ 'ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ 'ਚ
 ਇਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਮਾਮੀ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ
 ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਸਦੀਆਂ ਪਾਲਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। 1971 'ਚ
 ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਖਾਈ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ
 ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਗਿਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਇਸਤੇ ਜੁਲਮ
 ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ।

ਇਸਦੀਆਂ ਪਾਲਸ਼ੀਆਂ ਸ਼ਰਫਾ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਦੀ ਵੱਡੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ
 ਉਸ ਅਖਾਈ ਤੋਂ ਵੰਡਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀ 1947 'ਚ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਨੇ 1971 'ਚ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਦੇ ਕੋਠੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ
 ਕੋਈ ਸ਼ਰਫ ਨਹੀਂ ਮਿਸ਼ਿਮਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ
 ਸਮਾਜਕ ਗਜ਼ਨੀਤਰ ਤੇ ਸਹਿਮਾਚਾਰ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ
 ਵੇਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੀਮਿਤ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨ ਨੂੰ
 ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਣਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਬੰਗਾਲੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਹਿਮਤਾ ਦੀ ਉੱਡਤੀ ਦੇ
 ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਅੱਜ ਬਲੋਚੀਆ ਪਠਾਨਾਂ, ਸਿੰਧੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਹਿਮਤਾ
 ਦੀ ਉੱਡਤੀ ਦੇ ਵੇਖੀ ਹਨ। ਪਾਵਿਸ਼ਤਾਨੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉੱਡਤੀ ਤੇ ਨਿਜ਼ਾਤ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ
 ਭੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਰਤਾ ਵਾਲੀ, ਲੇਖਕਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿ-
 ਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜੀ ਨੇ ਇਸ ਵੈੱਤ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਹੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ - - - ਇਸ ਕੇਵਲ
 ਸਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੋਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਕਈਆਂ ਬੇ-ਅਫ਼ਾ ਕਾਰਾਂ

ਅਖੜਲ ਲਈ ਤੀਤਾਈ ਤੇ ਵਲੈਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਜ ਦੇ ਪਸੰਤੋਂ ਲੇਖਕ ਅਤੀਤ ਦੇ ਗੰਗਾਨ
ਖਾਸ ਅਤੇ ਸੁਖਗਲ ਖਾਨ ਖੰਦਰ ਹਨ ਤੇ ਜਮ ਵਗਾਰ ਅਜ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਬਲੈਚੀ
ਵਈਆਂ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਦਾ ਹੈ।

“ ਅਜੋਕੇ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਸੰਗਰ ਪੰਚ
ਵਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸੱਚਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਮੀ ਵਿਕਾਈ ਨੂੰ ਸਾਲਮ
ਰਖਣ ਲਈ ਅਸਲੀ ਤੇ ਸੱਚੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਚਲਣਾ ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਦੇ
ਕੇਂਦਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਾਗਰਿਕ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਕਿਮਾਚਾ ਨੂੰ
ਕੁੱਚਲਣ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੈਰ ਤੋਂ ਮਰਗਨ ਦੇ ਤੱਟ ਲਾਗੇ ਤੁਰ-
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਟ ਕਾਗਰਿਕ ਦਾ ਮੋਹ ਸਮੁੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ
ਹੈ। ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਖਤਰਾ ਇਸ ਖੁੱਟੀ ਆਤਮਿਕਤਾ ਤੋਂ ਹੈ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਈਆਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਪੜ੍ਹੀ
ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਨਈਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਕਾਣਲ,
ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਲਾ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਇਕ ਨਈਂ ਧਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ
'ਚ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਲਦਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਈ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ
ਆਪਣੀਆਂ ਸਨਾਤਨੀ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਕੁਈ ਵਈਆਂ ਦੀ ਕਹਿਣਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਸੁਫ਼ ਸੁਤਰਬੰਧ ਵਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ
ਅਪਸਾਰ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਗੋਂ ਜਾਲਮ ਤੇ ਬੇ-ਲਗਾਮ
ਹਾਕਮ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕਹਿਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਧਾਰਾ
ਏ ਜੋ ਸਾਇਰ ਅਜੇ ਨਈਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ
ਸਮਕਾਲੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਮੀ ਹਸਤੀ
ਦਾ ਨਿਕਾਸ-ਪੂਰਵ ਆਧਾਰ ਲੱਭਣ ਵਲ ਇਕ ਵਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਕੋਮ ਧਰੋਗੀ
ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਨਿਕਾਸ ਪੂਰਨ ਤੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਕੋਮੀ ਸੰਗਠਨ
ਜੋ ਸਾਹਿਤਕੀਲਤਾ ਤੇ ਵੇਰਤਾ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇ, ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਈ
ਉੱਤਰਦਾਇਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖਰਚੇ ਗਏ ਆਪ ਤੇ ਮਿਸਾਲ ਸਗੀ ਹੀ ਮੰਨ ਲਏ ਜਾਣ (ਜਿਹੜੇ
ਕਿ ਮੰਨੇ ਨਹੀਂ ਗਏ) ਤਾਂ ਹੀ ਅਸਲੀ ਕਾਮਫ਼ਾ ਤੇ ਬੱਝੇ ਅਸਲੀਲ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਦੀਆਂ ਬੱਝੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ
ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਸੁਆਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
ਸੁਬਈ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਜੋਕੀ ਵੱਡੇ ਵਾਲਾ-ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ
ਵਿਸ਼ਵੀਕਤ ਆਲੋਚਨਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਸੰਖੇਪਤਾ ਵਰਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੁਭੀ ਕੱਢੀ ਵਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹਨੀਆਂ ਕੱਝਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਮਕੀਨਤ ਅਸਲੀਲ ਹਨ ਪਰ ਉੱਤਰਦਾਇਕਾਂ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਏਥੇ
ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਿਹਸਤੀ ਜੇਦਰ, ਕੀਰ-ਏ-ਖੁਦਾ-ਵੰਦ, ਬਹਾ-ਏ-ਸਰੀਪਤ, ਮੌਤ ਕਾ ਮਨਜ਼ਰ,
ਮਿਠਤਾਹ-ਉਲ ਆਲਮ, ਦੀਵਾਨ-ਇ-ਜ਼ੋਰਤ, ਗੁਲਮਤਾਨ-ਇ-ਸਾਹੀ, ਮਥਕੋਈ-ਇ-ਬਾਗ
-ਉ-ਬਾਹਾਰ ਵਗੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭੀ ਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੇ ਵੇਸ਼ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੰਦਤੀ ਕੀਤੀ
ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ। ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਪੈਰਿਆਂ
ਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੰਟੋ, ਇਸਮਤ, ਤੀ. ਮੀ. ਲਾਰੀਸ,
ਜੇਮਜ਼ ਜਾਇਸ ਆਦਿ ਤੇ ਅਸਲੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਵੇਸ਼ ਸੱਪਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਨਾਂ
ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਆਰੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਪਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਈਆਂ ਜੋ ਪਾਰਿਸਤਾਨ
'ਚ ਟੀ. ਟੀ. ਤੇ ਵਿਕਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਾਇਸ ਅਤੇ ਲਾਰੀਸ ਦੇ ਸੁੱਕੇਪਿਆਂ ਦੇ
ਸਬੰਧ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਰਚਨਾ
ਨੂੰ ਸੱਪਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਸਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ।
ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲੀਲਤਾ ਨੂੰ ਸਾਪਣ ਦੇ ਮਿਸਾਲ ਅਜਿਹੇ
ਹੋਣ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਬਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਅਜਾਈ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ, ਜੋ
ਸਮੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕੁਈਸਿੱਧ
ਵੇਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਜੱਜ ਵੁੱਲਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਖਿੱਚੇ ਦਰਖਾਸਤ ਵਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਪੈਰਿਆਂ ਦਾ

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਰੱਖੀਆਂ (ਸਮਗਲਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ) ਆੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ... ਇਸ ਦੀ ਪੀੜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੰਗਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ ਛੱਪਕਾਂ 'ਚ ਛੱਪਕੇ ਘਰੇਲੂ ਫੌਰਕਾਂ ਥਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਗੰਢੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਥਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਹਰੇਰੇ ਵਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਗੁਮਰਾਮੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਮ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਦੇ ਵਧਾਏ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਛੱਟੜ ਤੇ ਵਰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ ਵੱਲ ਆਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੀੜੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੱਟੇ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਗੰਢੀ ਤੇ ਕੰਨ-ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂਕਿ ਕਿ ਅਕਸਰ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਵਰਗ ਨੇ ਧੀਰਜ ਕਾਲ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਤੌਰ ਕਰਦਾ ਇਸਦੇ ਗੰਢੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਈ ਇਖਲਾਕੀ ਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਤੌਰਦ ਦਾ ਘੜਨ ਹੈ, ਦੂਰੇ ਇਖਲਾਕੀ ਮਾਪਾਂ ਦੇ ਤੁਲੇਖੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਠੀਕੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਘੜਨ ਹੈ...

ਲੇਖਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਚੇਤੰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀਪਨ ਨੂੰ ਠੀਕੀਆਂ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰਗਤ ਤੇ ਗੈਲਿਲੀਓ ਦੀ ਆਦ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿੱਧਰ ਹਰੇ ਸਮਾਜ ਘਬਰਾਘਰਾ ਕਿਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਸਨ। "ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਥਾਰਥ ਆਧਾਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਇਸ ਸੱਚੇ ਮਾਪ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਨਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੱਖ ਦੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਅੰਤਗਈ ਸਹਿੱਦੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਫਖਰ ਸਮਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਥਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਇਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਛੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਪੜੇ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਏ ਗਏ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵੇਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖੇਰੀਆਂ ਕਾਲ ਕਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਐਕਟਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ "ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਲਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਇਸ ਕਾਲ ਬੰਧਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਆਈ ਤੇ ਗਰਮੀ ਜ਼ੁਲਮ ਵਧਿਆ।

ਅਰਜ਼ੀ 'ਚ ਵਿਗਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਗਿਆਨੀ ਖੋਜ ਦੇ ਦਰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਉਨਤੀ ਰੋਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਿਛਾਰ ਨਾਵਸਰ ਉਨਤੀ ਨੂੰ ਗਮੇ ਗੰਢਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਮੁਤੱਕਲਾ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮਲਕੂਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਕਾ ਸਥਰ ਮਕਾਰਸ਼ੀਏਦ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਢਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਥਿਯ ਵਿਚਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀਆਂ ਹੱਕੇਰੀਆਂ ਸਾਫ਼ਾਂ ਤੇ ਚਾਨਣ ਕੱਟਦੇ, ਜੋ ਖੇਰਗਰਾ ਕੰਮੀ ਤਰੀਕਤ ਦੀ ਪੀੜਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ। ਕਾਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਅਤਿੰਠ ਤੇ ਅਧੀਰਜ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਇਕ ਦਇਆ ਗੰਢ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੁਕੀਆਂ ਦਾ ਕੇਰੀ ਧੁਰਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਉਸ ਬੋਲੀ 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਸਦੇ ਕੋਰੇਜ਼ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਕਾਲ ਕੋਈ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਕੀਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਗਤਰੀਠੇ ਮਾਨਰਿਕ ਦੇ ਸਥਰਾਂ ਵਿਚ) ਉਸ ਉੱਪਰ ਗਲਤ, ਅਸਲੀਲ ਤੇ ਕਾਫਰ" ਹੋਣ ਦਾ ਵੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਿਛੇ ਪਈਸਨ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਈ ਹੋ ਰਹੇ ਸਥਿਰਕਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਥਿਯ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਰੇ ਬੰਧਿਕ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੁੱਤੇ ਖੱਲੇਰੀ, ਸਿੰਧੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਲਿਕ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹੁੱਥ ਕੇ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਗੀ ਹੋਣ ਦਾ ਲੇਖਕ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਥਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ ਕੰਨਠਾਨ ਤੇ ਬਹੁਰਗ ਲੇਖਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਕਾਲ ਸਿੰਧੀ ਕੀਤਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੇਸ਼ੀ ਤਹਿਰਾਉਣਾ ਅਤੀਤ ਦੇ ਵੱਲੇ ਸਾਹ ਤੇ ਵਾਰਸ ਸਾਹ ਨੂੰ ਵੇਸ਼ੀ ਤਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਜੇਕੇ ਸਿੰਧੀ ਕੋਈ ਤੇ ਕਲੰਕ ਲਾਉਣਾ ਅਤੀਤ ਦੇ ਸਾਹ

ਕਰੀਬਕ ਵੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਇਤਹਾਸ ਵੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਿਠਾ ਹੈ ਵਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ
 ਪੂਰਾਣ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਖੈਲੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਥਨ
 ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਆਏ ਪੈਰੇ ਪੈਰੇ ਦਰਿਅਮਾ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਫਸਰ ਨਮਾਨ
 ਮੰਦ 'ਤੇ 1976 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਹੱਸਨ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੇ ਉਹਦੇ
 ਡਾਈਨੈਸਟ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਇਰ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਰਾਸ਼ਨਾ ਨਾਂ ਛਾਪਣ ਤੇ ਵੇਈ
 ਇਤਹਾਸ ਕਰੀ ਵੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਕੂੰ ਸੱਭਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਖਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ
 ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੁੱਝ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਤੀਆਂ
 ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਲਕ ਮੈਮ, ਨਸਰਦ, ਮੁਲੀਰ ਨਿਮਲਾਜੀ, ਅਮੀਨ ਮੁਹਾਲ, ਫੈਜ
 ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ ਸ਼ਰੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ, ਸੰਘਾਦ ਹੈਦਰ, ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਰੀਫ ਸਲੀਮ ਗਿੱਮੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ
 ਪ੍ਰੀਤਮ, ਡਾਕਟਰ ਲਾਇਰ ਆਖਰੀ, ਅੰਦਲ ਹੱਕ ਰਾਸ਼ਮੀ, ਮਸਤੂਰ, ਤਰਾਰ, ਮੈਮ.
 ਕੀਸ਼ਾ ਆਦ, ਡਾਕਟਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰ ਹਸੀਦ ਅਨਵਰ, ਡਾਕਟਰ ਏ. ਮੈਸ
 ਸੁਰਜੀਦ, ਪ੍ਰੋ. ਅਸ਼ਫਾਕ ਸਾਦਤ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਦਰੀਸ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
 ਰਚਾਸਤ ਸਿਖਰ ਆਇਤਨਾਜ ਅਹਿਮਦ ਕੈਰਿਸਟਰ ਕਰੀ ਦਾਇਰ
 ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ-ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ)

**NOW—A LIFE INSURANCE POLICY THAT
 GUARANTEES EVERY CENT OF
 YOUR MONEY BACK**

SAVE MORE INCOME TAX
 THROUGH R.R.S.P.

*anytime you ask — after premiums have been paid
 and the policy has been in force for two years.*

Office
 273-2961

HARDEEP S. HEER
 Sales Representative
 254-1963

RUPINDER AZAD M.A.
 Unit Supervisor
 325-0774

MOHINDER SINGH
 Sales Representative
 437-4890

We also provide various other forms of insurance, such as:

- * Investment plans
- * Mortgage Insurance
- * Children's Educational Plans
- * Accident & Sickness policy
- * Registered Retirement Savings plans
- * Travel insurance
- * Annuity Plans, etc., etc.

SEABOARD LIFE INSURANCE COMPANY

202 - 4640 No. 3 rd. Richmond, B.C.

<p>ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਰੇ ਕਈ ਤੇ ਕਹਾਈਕਾਰ ਸਾਹੂ ਦੇ ਕਾਇਰ-ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਰਾਣਸਾਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਮਕਾਲੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਬਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਇ-ਚਿਤ੍ਰਣ</p>	<p>ਸੋਨੇ ਠੰਗੀ ਸੜਕ ਸਫੇ 80 ਕੀਮਤ ਇਕ ਗਲਰ ਫੋਨ '437-9014</p>
---	--

COMPLETE AUTO SERVICE

ELECTRONIC TUNE UPS, BRAKES, VALVES ETC.

FOR ALL MAKES AND MODELS

ਆਪਣੀਆਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ
ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤੀ-ਬਖ਼ਸ਼ ਸੁਰੰਮਤ
ਲਵੀ; ਇੰਜਨ-ਅਪ ਜਾਂ ਬਰੇਕਾਂ
ਦੀ ਸੁਰੰਮਤ ਕਰਾਉਣ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ
ਤੇ ਕੁਰੋਸੇ-ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਰੰਮਤ ਲਵੀ
ਸਾਡੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੌਕਾ ਲਵੋ।

PHONE 874-9828

**MID VAN 66
3860 MAIN STREET
VANCOUVER, B.C.**

T. PLASKETT LTD.

**CARRY-IN
ELECTRIC APPLIANCE SERVICE**

TOASTERS - MIXERS - BLENDERS
PERCS - CAN OPENERS - VACUUM CLEANERS
FRY PANS - KETTLES - IRONS - RADIOS
TV - AUTHORIZED SERVICE STATION FOR HONEYWELL
AIR CLEANERS - GE AND RIVAL SMALL APPLIANCES

874-5268

**3958 MAIN ST.
VANCOUVER, B.C.
V5V 3P2**

BHAGAT ENTERPRISES

ਫਰੇਜ਼ਰ ਵੈਲੀ ਦੇ ਭਾਗਤੀਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ
ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਰੇਸ਼ਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।
ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਕਲੀਅਰ ਬਰੂਕ ਵਿਚ ਗਰੇਸ਼ਰੀ
ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੁੱਲ ਗਈ ਹੈ।
ਭਾਗਤੀ ਗਰੇਸ਼ਰੀ ਖ਼ੀਦਣ ਲਈ :-

ਤੁਹਾਡੇ ਇੰਟਰਪਰਾਈਜ਼ ਤੇ ਸਮਾਏ
ਕਿਸ ਦਾ ਪਤਾ 2500 ਕਲੀਅਰ ਬਰੂਕ ਰੋਡ ਹੈ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜਸਵੰਤ
ਜਾਂ ਸੁਖਪਾਲ ਨੂੰ:

853-4312

* ਇਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ
ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਤੇ ਟੇਪਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
* ਇਥੋਂ ਤੁਸੀਂ 'ਵੱਡੇ ਦੂਰ' ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**BHAGAT ENTERPRISES
2500 CLEARBROOK ROAD
CLEARBROOK, B.C.
PHONE: 853-4312**

**ਜੋਤਿਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ
ਭਵਿੱਖ ਜਾਣੋ**

ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਵੋ ਅੱਜ ਹੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ

ਮਿਮਿਜ਼ ਮੁੰਡੇਲਾ 251-3697

Mrs. Madella - Spiritual reader and
adviser. Palm and tarot card reading.
She will help you with your problems in
business, health, love affairs, sickness,
where others have failed. Special read-
ing by mail with free monthly horo-
scope. Send \$10.00, date of birth and
year to - Mrs. Madella. P.O. Box 69784,
Station 'K', Vancouver, B.C. V5K 4Y7.

TELEPHONE: 251-3697

ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ

ਸ਼ਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

(ਨੋਟ—ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵੈਨ-ਕੂਵਰ ਤੋਂ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੰਨ' (ਜੋ ਦਸ ਲਖ ਰੋਜ਼ ਛਪਦਾ ਹੈ) ਦਾ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਈਨਕ ਪਾਵਲ ਵਾਂਗ ਨਸਲਵਾਦੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਘਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਉਸਦੇ ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਭਣ ਦਾ ਮਾਰਕਸੀ ਯਤਨ ਹੈ।)

'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੰਨ' ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਘਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆਂ ਪਛਾਣਿਆਂ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧਤਾ ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਹਨ :—

1. ਘਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਹਮਲੇ।

1. ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਫਰੀਕਨ, ਏਸ਼ੀਆਈ ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਰਮ-ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਨੀ।

3. ਅਫਰੀਕਨ-ਏਸ਼ੀਆਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ।

4. ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਨਾਜ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਨੈਸ਼ੀਨਲ ਫਰੰਟ ਵਰਗੀਆਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣੇ ਅਣ-ਜਾਣੇ ਮਦਦ ਕਰਨੀ।

5. ਟਰੇਡ-ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖੋਰ੍ਹੇ ਖੋਰ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਹਥ-ਠੋਕਾ ਬਣਨਾ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪਛਮੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰ 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੰਨ' ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ।

ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਨਾਉਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਤੌਰ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਹਨ :—

- (1) ਖਰਬਾਂ-ਪਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ।
- (2) ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ।
- (3) ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਤਾ।

ਇਸ ਪਤਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਭਣਾ ਬਿਖੜੀ ਤਾਨੀ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਫਗੀ

ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਹੈ। 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੰਨ' ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਤਰਕਾਰ (ਐਲਿਨ ਫਾਦ-ਰਿੰਗਰੋਮ) ਨੇ ਇਕ ਆਰਟੀਕਲ ਰਾਹੀਂ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਕ ਨੁਕਸਾਨ ਵਲ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੰਕੇਤ ਹੀ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜੋ ਕੇਵਲ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਧੂਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੇਵਲ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।

'ਵੈਨਕੂਪਰ ਸੰਨ' ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਢਕੋਂ-ਚ ਰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਰੋਗੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਦ ਹੈ, ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਛਮੀ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ-ਪਤੀ ਕਾਰ-ਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਚਿੱਟੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਕਾਰਨ? ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਆਸਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਕਰ-ਫਰੋਬ ਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਪਲੇਏ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣੇ-ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨਾਲ ਸਰ-ਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਨੂੰ ਠੁੰਮਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰੇਸ਼ਠ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਛਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖਰਬਾਂ-ਪਤੀ ਕਾਰ-ਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵਰਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੱਥ-ਠੋਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਭਰਿਆ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ?

1. ਮੁਨਾਫੇ-ਖੋਰ੍ਹੀ ਦੀ ਲਾਹਨਤ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਧਦੀ ਹੈ।

2. ਇਸ ਨਾਲ ਟਰੇਡ-ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ? ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜਕ ਕਲੰਕ ਹਰ ਸਰਮਾਏ-ਦਾਰੀ ਦੀ ਜਨਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲਈ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਪੇਟ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਧ ਮਜਦੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ

ਲਹਿਰ ਕੁਝ ਬੇ-ਸਮਝ ਤੇ ਅਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਬੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੀ ਬੇ ਢੰਗੀ ਚਾਲ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਜਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸਾਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜੀਵਨ ਸਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲਿਨਜ਼-ਨੁਮਾ ਧੂਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਫਰੀਕਨ, ਏਸ਼ੀਆਈ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਹਮਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਘਰ ਰਹੇ ਰਾਜ-ਨੀਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਮ-ਘੁਟਦੀ ਬੇ-ਰੁਚ-ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਵਲ ਉਂਗਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਮੂਲ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇ-ਸਮਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਬੇ-ਰੁਚ-ਗਾਰ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਤੁਹਾਡੀ ਬੇ-ਰੁਚਗਾਰੀ ਦੇ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਇਹ ਆਵਾਸੀ ਹਨ"। ਇਉਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਥਰਦਸਤ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨਾਲ ਵੰਡਕੇ ਖੋਰ੍ਹੇ ਖੋਰ੍ਹੇ ਕੀਤੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੰਨ' ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਠਨਾਈਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਉਸਦੇ ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਾਰਕਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਜਮਾਤੀ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੌਥਾਈ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਲਿਵਰਪੁਲ ਜਾਂ ਬਰਮਿੰਗਹੈਮ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਜਦੂਰ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ। ਏਥੇ ਲਿਵਰਪੁਲ ਤੇ ਬਰਮਿੰਗ-ਹੈਮ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ 365 ਦਿਨ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕ-ਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਕੋਂ-ਸਰ-ਰੂਪੀ ਦੇਣ ਉਹ ਮਜਦੂਰ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਫੈਕਟਰੀਆਂ 'ਚ ਸੋਨਾ

ਪੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰਸੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਘਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਚਾਰਲਸ ਲੰਬ ਅਤੇ ਚਾਰਲਸ ਡਿਕਨਜ਼ ਆਦਿ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹਿਰਦੇ-ਵੇਧਕ ਹਾਲਤ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਬੱਚੇ ਸਤ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਪਰਧਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਝੀ।

ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਜਿਹ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਾਸ ਮਹਾਨਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਮਾਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਲਈ ਚਾਲਕ ਪੰਦਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਮਾਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਹਾਕਮ ਲਾਰਡ ਕਲਾਸ ਲਈ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਖਿੜਾਵੀਆਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਰਫਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਖਲਾਈ ਲੈ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਰਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਏਥੋਂ ਤਕ ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਜਮਾਤ ਸਾਡੀ ਮਾਰਕਸੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਹਾਕਮ ਸ਼ਰੇਣੀ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

ਜਮਾਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

1. ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਜਮਾਤ।
 2. ਵਾਰਨ ਹੇਜਟਿੰਗ ਲਾਰਡ ਕਰਜਨ ਤੇ ਲਾਰਡ ਇਸਮੇਂ ਦੀ ਕਲਾਸ।
- ਦੂਜੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਹਾਕਮ ਬੁਰਜੁਆਜ਼ੀ 'ਚੋਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੰਕਸਫੋਰਡ ਤੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਦੀ ਪੰਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵਾਲੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਇਹ ਤਕਦੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਮਾਤ ਜਦ ਤਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਫ਼ੂਤਤਾ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਵਖਰੀ ਸੀ। ਡਿਵਰਪੁਲ ਤੇ ਬਰਮਿੰਗਹਮ ਦੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਏ ਨਾਲ ਧਵਾਂਥੇ ਲੇਬਰ-ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਜਦ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਤਾਂ ਤਕਦੀਰ ਅਜਿਹਾ ਪਲਟਾ ਮਾਰਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਤਕਦੀਰ ਪਲਟੇ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਉਡਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੀ ਨਿਜੀ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਪਖੋਂ ਇਹ ਲਾਰਡ ਕਰਜਨ ਤੇ ਲਾਰਡ ਇਸਮੇਂ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਘਰ ਬਾਹਰ ਨੌਕਰਾਂ

ਦੀ ਭਰਮਾਰ। ਮਿਲਟਰੀ, ਪੁਲੀਸ, ਕਚ-ਹਿਰੀ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਤਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਲੂਟ। ਬੋਰੋਕ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਰੁਤਬਾ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਲਈ ਫੁਟੀ। ਜਦ ਫੁਟੀ ਗਿਆ ਕੋਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਦਾਰ ਇਹ ਸੁਖ ਸੁਣਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਫ-ਲੇਲਾ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਲਗਦੀ।

ਚਿਟੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲਾਰਡ ਕਾਜਨ ਵਾਲੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਰਖਕੇ ਆਰਥਕਲੁਟ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਸੀ।

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮਕੜ-ਜਾਲ ਆਪਣੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਏਨਾ ਉਣ ਲਿਆ ਕਿ ਲਗ ਭਗ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ।

ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁਧ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿਟਲਰ ਹਥੋਂ ਸ਼ਰਮ-ਨਾਕ ਹਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਮਿਟੀ ਰੋਲੀ। ਕੋਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਉਠ ਪਈਆਂ। ਜੰਗ ਦੇ ਖਾਤਮੇਪਿਛੋਂ ਪੰਦ ਹੋਈ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਚੰਤੰਤਾ ਨੇ ਬਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਰਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਹਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਜਿੜ੍ਹ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬੋਹੜਾ ਬਹੁਤ ਸਾਕੂਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਧੜਾ ਧੜ ਆ ਰਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਬਖੇਰ ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਡੱਗ-ਨੁਮਾ ਟੋਡੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣਾ ਸੀ, ਲਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਕਾਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਦਲੀ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਹ ਬੋਲੋੜੇ ਤੇ ਅਨਚਾਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਮਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਸਤੀਆਂ 'ਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਜਮਾਤ 'ਚੋਂ ਤਰਕੀ ਕਰਕੇ ਬਣੇ ਕਰਨਲ ਤੇ ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਜਾਕੇ ਸੁਰਖੀ ਪੌਡਰ ਵੇਚਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। (ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਵੇਖੋ : (ਫਰੀਡਮ ਐਂਟ ਮਿਡ ਨਾਈਟ)।

ਜਮਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਟਪਰੀ-ਵਾਸਾਂ ਵਰਗੀ ਖਵਾਰੀ ਪੰਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਇਸ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਿਖੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਨ :

1. ਦੀਨੀ ਤਾਣ ਦਮ ਘੁਟਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰਨੀ।

2. ਰਫਲਾਂ ਮੌਦਿਆਂ ਤੇ ਰਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੂਕਾ ਫੁਪਾ ਕੇ ਭਜਣਾ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਨਿਊਜੀਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ ਜਹੇ ਚਿਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜਕੇ ਸਾਹ ਲੈਣਾ।

3) ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵੈਕਟੀਆਂ ਤੇ ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਏ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਗਣਾ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵਡੀ ਮਾਯੂਸੀ ਇਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਛਿਲੜ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋੜੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਸਾਰੀ ਹਿੱਲ-ਜੁਲ ਕਾਰਨ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਲਿਨਜ਼-ਨੁਮਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਪਾਗਲ-ਪਨ ਤਕ ਪੁਜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਨਾ ਟਿੱਕ ਸਕੇ।

ਅਜਿਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਪਹਾੜੇ ਦੇ ਟੱਟੂ' (Soldiers of Fortune) ਬਣਕੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਘੁੰਮਣ ਲਗੇ। ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਪਹਾੜੇ ਦੇ ਟੱਟੂ' ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਅਫਰੀਕਾ, ਏਸ਼ੀਆ, ਲੈਟਿਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੋਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਵਰਤੇ, ਬਹੁਤ ਸਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਤੇ ਗੁਰੀਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੁਝ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਬੋਝੀ ਦੇਰ ਲਈ ਕੁਚਲਕੇ ਦਿਮਾਗੀ ਰੋਗੀ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਵਰਗੀਆਂ ਮਨਹੂਸ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੇ ਪਲਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਡੱਗ ਕਾਲਿ-ਨਜ਼ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾ ਬਦਲਕੇ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਅਰਥਾਂ ਪਤੀ ਅਖਬਾਰੀ ਮਾਫੀਆ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਡੱਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਬੀਮਾਰੀ ਉਸਦੇ ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਮਾਤੀ ਕਰਦਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ 'ਤੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਨਾ ਰੋਗ ਲਭੇ ਕਿੜਾ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ

ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ

ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ

■ 15 ਅਗਸਤ, 1948

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕਚਹਿਰੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਸੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਟੋ ਦਾ ਨਕਤਾ ਹੈ : ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਆਂਦੀ ?

ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨੰ: 1 ਦਾਅਵੇਦਾਰ—ਕਾਂਗਰਸ

ਕਾਂਗਰਸ : ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮੈਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ : ਮੇਰਾ ਦਾਅਵਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਨ-ਸ਼ੀਨ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਹਾਂ। ਨਾ ਸੱਚ, ਰਾਜ ਹਾਂ।

ਅਦਾਲਤ : ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਂਦੀ ?

ਕਾਂਗਰਸ : ਪੱਕਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ 'ਚ ਹੀ ਰਹੀ ਆਂ। ਕੌਮ-ਪਿਤਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਂਦੀ।

ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਕਾਂਗਰਸ : (ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਹੇ) ਕਿਆ ਫਜ਼ੂਲ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ : ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇ।

ਕਾਂਗਰਸ : ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਗੈਰ-ਉਪਜਾਊ ਸਾਲ (ਏ ਕਲਾਸ) ਜੇਲ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਪੁਰਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ। ਸਖ਼ਤ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ

ਅਪਣਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੂਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਗੰਵਾਰ ਹਿੰਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਨ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਤੀਆਂ ਆਸਾਂ ਭਰੀ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿ.....

ਅਦਾਲਤ : ਬਸ, ਬਸ। ਕੀ ਤੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ?

ਕਾਂਗਰਸ : ਆਖਰੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਤੇ ਨੇ ਵਰਜਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਰਨਾ, ਮੈਂ ਗੈਰ-ਹਿੰਸਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸੋਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰ ਮਸ਼ੀਨ-ਗੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਕੁਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ : ਇਤਰਾਜ਼।

ਅਦਾਲਤ : ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ?

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ : ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ? ਠੀਕ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਜਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਫੜ੍ਹ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 'ਏਥੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਲਤਨਤ ਹੁਣ ਹੋਰ ਮੁਨਾਫੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿੱਛੜਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਕ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਵ ਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਕਲਾ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਲੰਕਾ ਤੇ ਬਰਮਾ ਲਈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਿਆਂਦੀ। (ਬਰਮਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਅਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ) ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਭੋਗੀ।

ਅਦਾਲਤ : ਇਤਰਾਜ਼ ਨੱਟ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ !

ਸੰਨ 1942 ਦਾ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਅਦਾਲਤ : ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ : ਮੈਂ ਇਕ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ ਹਾਂ।

ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ਤੂੰ ਕੋਲਾ-ਖਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ ?

ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ : ਨਹੀਂ, ਮੈਂ 1942 ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ

ਜਾਂ ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਖੁਲੇਆਮ ਚਲਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ 'ਚ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹੋ।

ਅਦਾਲਤ : ਤੂੰ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ?

ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕਰ : ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਨ-ਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਗੰਢੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੱਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦਿੱਤਾ। "ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਹੈੱਡ ਕੁਆਟਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਵਾਇਸਰਾਏ 'ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਦੇ ਗੱਲੇ ਦਾਗੇ। ਹੁਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ "ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਲ ਲਿਆਇਆ" ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਸਿਹਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਦਾਲਤ : ਅਗਲਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ।
ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਲਗੰਡ ਨਾ ਕਰਨਾ)

ਅਦਾਲਤ : ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਾਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਕਿਉਂ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਆਈ. ਐਨ. ਏ. : ਮੈਂ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਬੋਸ ਦੀ ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਹਨ, ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪਾਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੀ ਪਹਿਨ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਆਈ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵਜ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ 'ਤੇ ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਢੇਰ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕੋਹੀਮਾ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੌਮੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ।

[ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਘੁਸ ਰਹੇ, ਭੁਖੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਇਕ ਮਾੜਕੂ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ।]

ਅਦਾਲਤ : (ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ) ਉਹ! ਵਿਚਾਰਾ ਰਫ਼ੂਜੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੈਰ-ਹਿੰਸਕ ਹੈ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਿਓ।

[ਮਾੜਕੂ ਜਿਹਾ ਭੁੱਖਾ ਆਦਮੀ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਗਸ ਖਾ ਕੇ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।]

ਅਦਾਲਤ : (ਤਰਸ ਨਾਲ) ਵਿਚਾਰਾ ਗਰੀਬ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਰਤ ਸੰਭਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਓ। ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਂਡੀ ਦਿਓ।

ਪਹਿਰੇਦਾਰ : (ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ) ਹਜ਼ੂਰ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਤਾਂ ਪੀਣੀ ਬੰਦ ਹੈ। [ਮਾੜਕੂ ਭੁੱਖੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸ਼ਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਸੰਭਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।]

ਅਦਾਲਤ : ਮਾੜਕੂ ਭੁੱਖੇ ਆਦਮੀ, ਕੀ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮਾੜਕੂ ਭੁੱਖੇ ਆਦਮੀ : ਹਜ਼ੂਰ, ਮੈਂ ਰਫ਼ੂਜੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ

ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ : ਮਾੜਕੂ ਭੁੱਖੇ ਆਦਮੀ ਤੇਰੀ ਚਾਹਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੁਣੇ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ। (ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ) ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ [ਕਲਰਕ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।]

ਅਦਾਲਤ : ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿਥੇ ਹੈ ?

ਕਲਰਕ : ਅਜ਼ਾਦੀ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਜਾਂ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਦਰਅਸਲ ਕਦੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ? ਕੀ ਉਹ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ? ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦੋ। [ਅਹਿਲਕਾਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।]

ਅਦਾਲਤ : ਅਹਿਲਕਾਰ, ਆਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵਰੰਟ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਏਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੋ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੇ ਉਹਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਏਥੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। ਓਦੋਂ ਤਕ ਦੁ-ਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

[ਅਦਾਲਤ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਅਹਿਲਕਾਰ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀਂ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।]

ਅਦਾਲਤ : ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਅਹਿਲਕਾਰ : ਹਜ਼ੂਰ, ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਮੈਂ ਏਸ ਦਾ ਕੋਨਾ ਕੋਨਾ ਛਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਸਭ ਵਿਅਰਥ।

ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ਤੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਅਹਿਲਕਾਰ : ਮੈਂ ਹਰ ਥਾਂ ਗਿਆ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ੂਰ !

ਅਦਾਲਤ : ਪਰ ਕੀ ਅੱਜ ਲੋਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ?

ਅਹਿਲਕਾਰ : ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ। ਹਜ਼ੂਰ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੱਕ ਦੀ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ !

ਅਦਾਲਤ : (ਕੁਝ ਸ਼ੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ) ਉਹ ! ਅਹਿਲਕਾਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿੱਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਭਾਲੋਂ। ਕੈਬਨਿਟ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾਓ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਉੱਥੇ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਹਿਲਕਾਰ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਹੋ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੁਆਲੇ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਟਰ-ਗਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੱਕ 'ਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ : ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਵਰੰਟ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਅੰਤਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ? ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਤਰੀ ਤੈਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।

ਅਹਿਲਕਾਰ : ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਜ਼ੂਰ !

ਅਦਾਲਤ : ਓਥੇ, ਫੇਰ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਗਈ ?
 ਅਹਿਲਕਾਰ : ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ੂਰ !
 ਅਦਾਲਤ : ਕੀ ?
 ਅਹਿਲਕਾਰ : ਸਾਡੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
 ਅਦਾਲਤ : (ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ) ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਸਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਣਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ-ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਵਰੰਟ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਰਤੀ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਵੇ ਅਤੇ ਦੇਖੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਸਫ਼ੀਰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੁਨਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਗਏ ਹੋਣ । ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ 15 ਅਗਸਤ, 1949 ਤਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ■■■■■
 (ਸ਼ੰਕਰਜੀ ਵੀਕਲੀ 'ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

For your next car — See B.C.'s leading GM Salesman

ਕੇਰ ਕੁਸ਼ੀ ਨਵੀਂ ਕਾਰ
 ਜਾਂ ਵੈਨ ਲੈਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ
 ਹੋ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਤੀ
 ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ
 ਫੋਨ ਕਰੋ ।

FOR NEW & USED CARS
 G.M.C. TRUCKS

remember **Gurcharn Singh Grewal**

BUS: 291-2266
 RES: 669-9391

CARTER GM

CARTER PONTIAC BUICK LTD.
 4550 Lougheed Hwy. Burnaby B.C

John Ross Insurance Service Ltd.

1829 WEST BROADWAY, VANCOUVER, B.C. V6J 1Y5 TELEPHONE 731-5258

Invites you to compare these home-owners' rates to what you are now paying

FOR ONLY
\$101

\$50,000

Home Owners

FOR ONLY
\$138

\$75,000

Home Owners

FOR ONLY
\$182

\$100,000

Home Owners

NOT ONLY THIS BUT FOR COMMERCIAL
 BUSINESS, ALSO WITH A-ONE SERVICE

FOR COMPLETE INSURANCE — GENERAL & LIFE **Autoplan**

Remember When . . .

There was a time when Sun Life simply handled life insurance. Times have changed and so have we. Today with so many types of insurance available, you have to be knowledgeable to choose the one just right for you. I'd like to help you make that choice. Let me use my knowledge and experience to help you with your personal financial planning. Call me today, and you'll see why personal service is my assurance of satisfied customers.

MOHINDAR S. GILL, B.COMM., M.B.A., C.G.A.

VANCOUVER ROYAL CENTRE BRANCH
SUN LIFE ASSURANCE COMPANY OF CANADA
730 - 1055 W. GEORGIA ST.
VANCOUVER 5, B.C.

Telephone: Off: 682-8441
Res: 433-1684

Please send me complete information on the above Sun Life Plan. I understand there is no obligation.

Name

Address

City

Province

Get your life in shape.
SUN LIFE

PAUL'S PLUMBING & ELECTRICAL SUPPLY

PLUMBING & BATHROOM
FIXTURES & SUPPLIES
HOT WATER TANKS
HOT WATER HEATING &
SUPPLIES

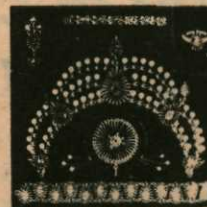
ਸੁਖਸੁਖਵਰੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਪਲੰਬਿੰਗ
ਹੀਟਿੰਗ ਤੇ ਵਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਸਟੋਰ
ਸਾਪਣੇ ਤਾਈ ਉਮ ਪਾਲ ਵਲੋਂ 32
ਸੈਂਟਰਲ ਸਟਰੀਟ ਨੰਬਰ 4774 ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ
ਤੇ ਸੌਂ ਤੇ ਇਨ ਖੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੋ
ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਉਕ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਲਾਤ
ਉਠਾਓ।

English - Punjab - Hindi Spoken
4774 Main St (at 32nd)
Vancouver ● 872-3118
Open Sunday — Parking at rear.

KAMLA'S JEWELLERS

(New store)

EAR PIN

NOSE PIN

REPAIRS OF ORIENTAL GOLD,
DIAMOND & SILVER JEWEL
SPECIALISTS
IN EAST INDIAN JEWELLERY
CRAFTSMANSHIP AND ENGRAVING

R. H. PACHCHIGAR
J.H. PACHCHIGAR

RES: 879-2666

BUS: 872-1725

4412 MAIN ST. at 28th
VANCOUVER, B.C.

OPEN: 9:00 a.m. - 7:30 p.m.

ਮੱਤਈ ਸਰਦ ਬਰਤਾਨੀਆ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਂਡਰੰਸ ਦੇ ਨਾਂ

-੭੦ਜੀਤ ਵੈਧਰੀਆ

ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਧਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਮਕਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਧਿਐਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਵੇਚਦਿਆਂ ਅਮਲ 'ਚ ਪਏ ਹਨ। ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਖੇਤਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੱਚ ਭਾਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਧੁੰਨੇ ਹਨ। ਪਰੀਵਰਾਣੀਆਂ, ਅੱਖ ਮਟੋਰਿਆਂ, ਤੁਲ ਤੁਪਕਿਆਂ, ਮਜ਼ਹੂਮਾਂ, ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਕੋਲਿਆ ਹੈ - ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਦੁਸ਼ੀਲਿਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਿਆਂ ਕਾਇਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੱਖ ਪੁਰੰਦਿਆਂ ਤਬਕਾਤੀ ਘੋਲਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ, ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚ ਲੱਭ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੁਹਣਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਈਆਂ ਵਿਤਾਓਂ ਅਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਛਪੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਾਧਰ ਰਹੀਆਂ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਉਤੇ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਬਈਆਂ ਨਈਨ ਬੋਲੀਆਂ ਆਦਿ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਮਲ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਅਮਲ ਸੁਤਾਥਿਕ ਬੰਗਾ ਬਹੁਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾੜਾ ਘੱਟ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਕਾਲ ਜੋਸ਼ਣ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ - ਏਥੋਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਿਆਰ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗਦਰੀ ਬਾਇਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇਆਂ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਵਤਨ ਦੇ ਅਜਾਈ ਘੋਲ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਏਵੇਂ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਧਦੇ (ਖਲਾਸਿ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਈਸਟ ਅਫਰੀਕਾ ਆਦਿ 'ਚ ਵੀ) ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਉਚਤ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੇਣੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਨਵੇਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਗਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਖਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੂਰਾਵਾਂ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਲਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਈਆਂ ਵਲਮਾਂ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਘਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਨਿਰੋਲ ਮਿੱਥ, ਪ੍ਰੀਤ, ਚੰਚਲ, ਕਲਪਣ ਅਤੇ ਰੁਪਈਆਂ ਮਗਰ ਅਫਾਗ-ਗਰਦੀ ਕਰਕੇ ਵਰਤ ਨਾਇਆਂ ਨਾ ਕਰਨ। ਸਗੋਂ ਧੁੰਦ ਧੁੰਮਾਂ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲ 'ਚ ਰੁਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਬਰਾਂ ਦੇ ਦਫਾਅ ਹੋਰ ਸਹਿਮੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣਾ, ਕਰਾਂਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਬਣਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਕਾਲ ਤੁਰਕੇ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਵਲਮਾਂ ਹੋਰ ਤੇਜ ਕਰਨ।

ਹੋਰਲਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਾਲ ਸਾਂਝਾ ਫਰੰਟ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਤਰੱਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤੇਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਰੱਕੇ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਦੁਨਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਆਤਰ ਵਾਰਤਾ-ਲਾਧ ਕਰਕੇ, ਲੋਲੜੀਆਂ ਵੱਚ ਕੇ ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਨਣ ਵਾਗੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਮਾਇਮਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਅਨੇ ਵੀ ਸਰਦਾਰੀ ਅਤੇ ਗਦੇਬਗਾਦਰੀ ਰੁਝੀਆਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ "ਹਉਮੈ" ਦੀ ਪਲਮ ਵੇੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾੜਾ, ਸ਼ਰੀਕਾ ਅਛੰਗਿਆ ਅਤੇ ਬੁਗਲੀ ਨਿੰਦਿਆ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਕੇ ਵੇਰੂ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਜਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰੂ ਸਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਲਾ ਸੋਕੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮਧੋਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਹਿਰਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਈ ਵਾਰ ਟੋਕੀ ਫੜੂ ਅਤੇ 'ਏ' 'ਚ ਆਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੈਦਸਾਂ ਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੁਰੇ ਵੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਾਂ। ਵਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਜੇ ਕੁੱਝ ਅਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੋਂ ਈਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਜੋਸ਼ੇਈਆਂ ਕਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸਾਂਝੇ ਸੁਹਾਜ ਅਤੇ ਮੇਲ ਜੋਲ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾੜਾ ਆਪਣਾ

ਏਕ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦਰ ਮਰਦੂਤੀ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਆਂਡੇ ਫਰੈਂਚ ਦਾ ਪ੍ਰਫਾਰ ਵਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪ ਕਿੱਤੇ ਆਂਟੀ ਅੱਡੇਫਾਈ ਹੋਏ ਥੀਏ ਹਾਂ। ਆਉ ਮੈਂਦੇ ਤੋਰ 'ਤੇ ਵੇਖੀਏ ਆਪਣੇ ਵਖ ਵਖ ਯੋੜੇ ਅਤੇ ਸ਼ੁਝੇ।

- I. ਮਰਦੀ ਤੋਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੱਬ-ਘਰਾ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ
- II ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਈਆਂ ਜਾਤਾਂ
- III ਪਿਛਲੇ ਦਿਲਾਵੇ ਅਤੇ ਸੁੱਖੇ ਆਇ
- IV ਸਿੱਕਿਆਸੀ ਤੋਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਟੇਰੀ, ਲੇਬਰ, ਲਿਖਰਲ, ਸੀ.ਪੀ.ਜੀ.ਬੀ. (ਕਮਿਊਨਿਸਟ) ਦਰਾਸਰੀ ਫਾਈ, ਗਾਂਗਰਸੀ, ਜੈਤਾ, ਅਕਾਲੀ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਮਾਰਕਿਸਿਸਟ ਅਤੇ ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਗੱਠੁ ਆਇ।

ਬਹੁਤਾ ਜੋਰ ਆਪੇ ਵਿਭੀ ਭਿੜਨ 'ਚ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਘਾਰੂ ਅਲੋਚਨਾ ਵਰਨ ਅਤੇ ਸਹਿਣ ਦਾ ਆਤਿਯਾਸ ਘੱਟ ਹੈ। ਕਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲੀਲ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਵਰਦੇ ਬਲਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬੇ ਤਰਲੇਮੱਛੀ ਅਤੇ ਜੋਫੇਜੱਠੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤਾ ਝਗੜਾ ਤਾਂ ਜੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਤਿੱਖੇ ਕਿੱਲ ਬਣ ਕੇ ਉੱਗੇਠੇ ਤੇ ਚੁੱਭੇਠੇ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿੱਕੇ ਕਿੱਕੇ ਤੇਦ ਭਾਣਾਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਲਤਫਿਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਸੀ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਤਜਿੱਠ ਕੇ, ਤੋਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਡਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਏਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਆਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜਾਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਆਡੀਆਂ ਆਂਡਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਖਤਲਾਫ ਘੱਟ ਹਨ। ਏਸ ਲਈ ਇਤਹਾਦ ਵਰਨਾ ਅਵੱਧ ਹੈ। ਆਡੇ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਆਂਢੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤੇ ਹਨ, ਆਡੇ ਛੁੱਢਰੀ ਅਤੇ ਕਥਿੱਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ।

ਏਸ ਲਈ ਆਉ।
 ਰੰਗ ਕਰੀਠੇ ਫੁੱਲ ਚੁੱਟੇ ਖਿੜਨ ਦਿਉ
 ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਰਨ ਦਿਉ
 'ਬੋਲੀ' ਮਾਂ ਦੇ ਠਾਂ 'ਤੇ
 ਹੱਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਠਾਂ 'ਤੇ
 ਲਿਖਾਰੀਓ
 ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ
 ਮੁੜ ਇਤਹਾਦ ਕਰੋ
 ਤੇ ਮੁੜ ਜਹਾਦ ਕਰੋ।

**SHAKTI
GIFT**

6576 MAIN STREET,
VANCOUVER, B.C.

Where you can get
all types of
Real and
Artificial
Jewellery and
all types of
oriental designs
can be made!

**SALE AND
REPAIRS
OF
WATCHES**

Res. 327-8259 Bus. 321-6214

SPECIALIST IN EAST INDIAN JEWELLERY
GIFTWARE & REPAIRS

Ideas

YOU'LL FIND INTERESTING
AND VALUABLE!

Balwant Gill
Representative

- Money-Back Life Insurance
- Income Protection
- Mortgage Protection
- Retirement Funds
- Education of Children
- Conserving a Business Interest

Telephone Office:
521-3781
Residence:
591-3798

Get your life in shape.

**SUN LIFE
OF CANADA**

SUN LIFE OF CANADA
321 SIXTH STREET
NEW WESTMINSTER, B.C.
V3L 3A7

ਰਾਮਨ ਵੈਲਸ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ

ਸਾਟ ਭਿੰਡਰ / ਅੰਤਰਿੰਟਰਨ

ਅੱਜੀ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਗਸਤ 78 ਦੀਆਂ ਰਾਮਨ ਵੈਲਸ ਖੇਡਾਂ ਅੰਤਰਿੰਟਰਨ ਦੇ ਵਸਤੀਕਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਘਾਟ ਗਿੰਟ ਫਾਲਾ ਇਕ ਤਰਕਕ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਘਰੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲਾਂ 'ਚ ਕਾਰਤ ਘਈ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਭੀੜ ਵਿਚ ਚੁਫੇਰੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਅੰਤਰਿੰਟਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਂਝੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਕੋ ਛੱਤ ਹੇਠ ਸੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੱਚਦੇ ਤੇ ਸੁਮਰਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਘਰਤੀ ਦੇ ਆਣ ਉਤਰੇ ਕਿੱਸੇ ਸਵਰਗ ਦਾ ਤੁਲੇਖ ਘੰਦਾ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਨੇ 74 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਰਾਮਨ ਵੈਲਸ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤੇ ਚੋਟਾਂ ਮੈਂਡਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਕ ਮੈਂਡਲ ਵਧੇਰੇ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ 76 ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਓਲਿਪਿੰਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਡੀ ਇਸ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਕਮੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਣੀ ਘਈ ਘਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਘਣੇਗਾ ਕਿ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਮੱਧਮ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਜਿਸਦੀ ਵਸੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦਾ ਪੰਜੀਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਨੇ 109 ਮੈਂਡਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਾਮਨ-ਵੈਲਸ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਕਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਵੈਂਡਰਿੰਟਰਨ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਮਨ-ਵੈਲਸ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੈਂਡਰਿੰਟਰਨ ਦਾ ਘੱਧਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਘੁਕਾਸ਼ ਨੇ ਬੜੀ ਹਿੱਮਤ ਨਾਲ ਗੋਲਡ ਮੈਂਡਲ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਮਨ-ਵੈਲਸ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਘਹਿਲੀ ਵਾਰ ਏ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੇਰਾਂ ਲੜਕੀਆਂ (ਕੰਵਲ ਅਤੇ ਅੰਮੀ) ਨੇ ਵੈਂਡਰਿੰਟਰਨ-ਡਬਲ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਬਰਾਂਜ ਮੈਂਡਲ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਗੋਲਡ ਤੇ ਇਕ ਸਿਲਵਰ ਮੈਂਡਲ ਸਾਡੀ ਵੈਟ-ਲਿਫਟਿੰਗ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਬਰਾਂਜ ਮੈਂਡਲ ਬੈਰਬਿੰਗ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਰਾਂਜ ਮੈਂਡਲ ਲੈਂਗ-ਕੈਂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ।

ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਘਹਿਲੇ 6 ਗੋਲਡ ਮੈਂਡਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ਤੇ ਸੱਤਵਾਂ ਗੋਲਡ ਮੈਂਡਲ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਘਿੱਠੇ ਅੰਤਰਿੰਟਰਨ-ਕੋਰਨਲ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਘਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਘਬਰ ਕਿ 74 ਦੀ ਘੋਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਸਾਇਏ ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੋਲਡ ਮੈਂਡਲ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕੇ; ਡੀਰ ਜਾਘਣ ਲੱਗੀ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਖਾਰੀ ਗਹਿੰਦੇ ਤਿੱਕੇ ਗੋਲਡ ਮੈਂਡਲ ਅਸ਼ੋਰ, ਸਤਬੀਰ ਅਤੇ ਗਜਿੰਦਰ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰਣ ਦਾ ਕੋਰ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਘਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਿੱਕ ਹੋਰ ਸਿਲਵਰ ਤੇ ਤਿੱਕ ਬਰਾਂਜ ਮੈਂਡਲ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵੇ ਹੋਰ ਗੋਲਡ ਅਤੇ ਵੇ ਹੋਰ ਸਿਲਵਰ ਮੈਂਡਲ ਜਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਨੇ ਘਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਘੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਘਹਿਲਾਂ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਘੋਲਾਂ ਦੇ ਕੜੀਨਾਂ ਅਤੇ ਗੱਦੇ ਤੇ ਘੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਘਰੈਵਟਿਸ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ।

ਅੰਤਰਿੰਟਰਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਛਾਈ ਮਹੀਨੇ ਘਹਿਲਾਂ ਘਹਿਲਵਾਲੇ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਟਰ-ਸਟੀਚਿਊਡ ਆਫ ਸਘੋਰਟਸ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਵਸੇ ਗਏ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੜੀਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਘਹਿਲਵਾਨ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਸਨ। ਭਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਮੱਛਰ-ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਲੰਘ ਕੇ ਵੀ ਮੱਛਰ ਸਾਰੀ ਗਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 20 ਇਕ ਖਾਰੀ ਗੰਠ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿੱਸੇ ਹਿੱਲ-ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਕੇ ਘਰੈਵਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲ ਚਲੀ। ਘਰ ਅਖੀਰਲੇ ਇਨਾਂ 'ਚ ਘਹਿਲਵਾਨ ਆਘਣ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਨਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ ਜੋ ਕਿ ਮੈਂ ਡੀ ਡੀ ਕਸ਼ਿਘ ਘੋਲਾਂ ਦੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਚਰ ਘੁਕਾਨ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਡੀਆ (ਘਹਿਲੇ ਘੁਕਾਨ) ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘੁਕੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ

ਦੀਆਂ EVENTS ਦੀ SOUND MOVIE CAMERA ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੌਧ ਵਲੋਂ COMMENTARY ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਸ ਦੇ ਸਾਥੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਫਿਲਮ ਅਗਲੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਣ। ਵਿਉਂਤਿ ਸਾਥੇ ਹੋ ਪਹਿਲਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਘੁਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਲਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਡੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੰਠ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਫਾਂਸਿਅਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਮੈਂਟ 'ਚ ਖੇਡਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ ਟੀਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਦਾਨ ਮੈਕਸੀਮੰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕੁਸ਼ਲਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲਦਾਨ ਮਿਸ਼ਰਣ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ ਸਨ।

ਅਸਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਰ-ਵੈਲਥ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖਣ ਸਾਥੇ ਸਾਡੇ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸਲਦੀ ਕੁਮਾਰ, ਡੀ ਡੀ ਕਸ਼ਿਪ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਕੀ ਮਾਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਣੇ ਨਾਲ ਕਣੇ ਸੁਧਾਰ ਫੰਗ ਅਤੇ ਕਣੇ ਕਣੇ ਤਰੱਕੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ।

ਗਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ :

GOLD

- 1. ASHOK KUMAR - WRESTLING
- 2. SATBIR SINGH - "
- 3. RAJINDER SINGH - "
- 4. PAR KASH PADUKONE - BADMINTON
- 5. E. KARUNKARAN - WEIGHTLIFTING

SILVER

- 1. SUDESH KUMAR - WRESTLING
- 2. JAGMINDER SINGH - "
- 3. SAT PAL SINGH - "
- 4. TAMIL SELVAN - WEIGHTLIFTING

BRONZE

- 1. JAGDISH KUMAR - WRESTLING
- 2. KARTAR SINGH - "
- 3. ISHWAR SINGH - "
- 4. SURESH BABU - LONG JUMP
- 5. B.S. THAPA - BOXING
- 6. [KANWAL THAKUR SINGH - BADMINTON
[AMI GHIA DOUBLE

TOTAL: 15 MEDALS

**Super Saver
Grocery Store
6236 Fraser St
Vancouver**

ਗਰਿਸਮ ਦੀ ਅਚੀ ਗਰੇਜ਼ਰੀ ਖ਼ਰੀਦ
ਲਈ ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਆਓ ਤੇ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਰੇਜ਼ਰੀ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ੱਕਰੇ
ਦਾ ਅਜ਼ਾ ਮਾਫਿ, ਗਰੇ ਬੱਕਿਅਾ ਵਾਲੇ
ਪਤੀਲੇ ਤੇ ਇਮਾਮ-ਸਾਦੀਆਂ ਤੇ ਦੇਣ
ਲਈ ਇਟਾਲੀਅਨ ਗਿਫਟ-ਵੇਅਰ
ਦੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Time: 9 a.m.-9 p.m.
Seven days a week.

**Tel. Bus.324-1838,
Res.278-5802**

Giffin INSURANCE

AGENCIES

#205-4381 FRASER ST.

Tel: 874-4241

SPECIALIST
GENERAL INSURANCE
HOME OWNER - BUSINESS

T. S. DHALIWAL

ਪਰਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਬਦਲ ਕੇ
ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਰ ਦੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦੇ
ਹੋਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਤੁਸੀਂ
ਸਿੱਧ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਫੁਲ ਕਰੋ ਜਾਂਗੇ।

24 hrs. service

call 522-3907 (Pager 307)

Leave your phone No.

Res 584-1596 Office: 874-4241

12961 92A Ave - Surrey

ਡੈਲਟਾ ਵਿੱਚ ਗਰੋਸਰੀ ਦੀ ਤਰੀ ਦੁਕਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਫੂਡ ਸਟੋਰ

੧੫੩੫ ਸਕਾਟ ਰੋਡ, ਡੈਲਟਾ ਫੋਨ: 588-4911

ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਆਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਜਿਵੇਂ
ਆਟਾ, ਦਾਲਾਂ, ਮਸਾਲੇ, ਤੇਲ, ਆਚਾਰ, ਬਦਾਮ ਤੇ
ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਸਸਤੇ ਤਾਅ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਲੇਗੀਅਰ
ਗਰੋਸਰੀ ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਗਾਇਆਂ ਦੀਆਂ 8-ਟਰੈਕ ਟੱਪਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
ਦਸ਼ਮੀਰ ਤੱਕ ਕੰਮ
ਘਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਘੱਟ
ਤੋ ਘੱਟ ਕਮਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
ਲਾਜ਼ਮ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋਨ ਕਰੋ!

588-4911

FOR FIELD HOCKEY EQUIPMENT

- * KICKERS
- * LEG GUARDS
- * SHIN PADS
- * MATCH BALL & PRACTICE BALLS,
GLOVES AND HOCKEY BAG
- * EXCLUSIVE DISTRIBUTORS FOR
MAHARAJA HOCKEY STICKS

For Reasonable Prices and Reliable Service,
Contact S. Tejinder Gill, 584-3789

BLUE COAST ENTERPRISES

THINKING OF TRAVEL?

WE CAN SAVE YOU MONEY, TIME AND TROUBLE

GROUPS - CHARTER - EXCURSION
PAY LATER

SPECIAL IMMIGRANT FARES AVAILABLE

GOYAL TRAVEL

4160 FRASER STREET, VANCOUVER 10, B.C.
PHONE: 872-7658

ASSOCIATE OFFICES:

Opposite Nehru Garden, Jullundur City
Near Courts Moga (India) - Phone 2798
Near Courts Jagraon (India) - Phone 252
Bhagat Singh Chowk, Sadar Bazaar Barnala, (India).
Phone 555

FOR ANY KIND OF PHOTOGRAPHY

REMEMBER

SANDEEP STUDIO

CALL

HARCHARAN SINGH JHUTEE

435-3634

COMING HIT!!

ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਕੁਲਬਨ ਰਾਏ ਦਾ
ਮਾਹਰਕਿਆ ਭਰਿਆ ਸ਼ਾਹਕਾਰ

ਤਰਸੂਲ (ਰੋਕਦਾਰ)

ਕਹਾਣੀਕਾਰ—ਸਲੀਮ ਜਾਵੇਦ
ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ—ਯਸ਼ ਚੋਪੜਾ
ਮਿਊਜ਼ਿਕ—ਖਿਆਮ
ਯੰਤਰ—ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ, ਸੰਜੀਵ
ਕੁਮਾਰ, ਬਥੀ ਕਪੂਰ, ਹੋਮਾ ਮਾਲਨੀ, ਰਾਖੀ,

ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰੀਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿਤੇ

STARRING:
* AMITABH BACHCHAN
* SHASHI KAPOOR
* SANJEEV KUMAR
* SACHIN
* PREM CHOPRA
* MANMOHAN KRISHNA
* IFTIKAR
* MASTER RAJU
* AND MANY OTHERS

Produced by **GULSHAN RAI**
Directed by **YASH CHOPRA**

Written by **SALIM JAVED**
Lyrics **SAHIR**
Music **KHAYYAM**

TRISHUL

RIO THEATRE

1660 E. BROADWAY INDIA FILMS OVERSEAS

VANCOUVER, B.C.

VANCOUVER

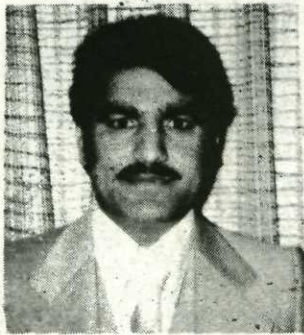
FOR INFORMATION

PHONE: 873-1412 (24 Hrs)

A FANTASTIC INSURANCE PROGRAMME

Available in Canada UP TO \$50,000

**NOW — a life insurance policy that
GUARANTEES EVERY CENT OF YOUR MONEY BACK
anytime you ask — after premiums have been paid
and the policy has been in force for two years.**

JARNAIL S. SARAN
Life Underwriter
273-6708

**For further information please feel
free to call any one of us without
obligation:**

We also provide various other forms of insurance, such as:

- Investment plans
- Mortgage Insurance
- Children's Educational Plans
- Accident & Sickness policy
- Registered Retirement Savings plans
- Travel insurance
- Annuity Plans, etc., etc.

JAGJIT SINGH SIDHU M.A.
Unit Supervisor
Res.: 324-2493

SEABOARD LIFE INSURANCE COMPANY

202 - 4640 No. 3 rd. Richmond, B.C. Office 273-2961

**YOUR LOCAL REALTOR
BUYING, SELLING OR TRADING
YOUR PROPERTY — ALWAYS
REMEMBER YOUR LOCAL
REALTOR!**

HARPAL TOOR

Res. 524-9848
Off. 324-3888

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ
ਜਾਂ ਨਕਦ ਵੇਚਣ ਲਈ
ਹਰਪਾਲ ਤੂਰ
ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ!

T. J. LOVEROCK REALTY
5316 Victoria Dr., Van. B.C.

INTERNATIONAL UNISEX HAIRSTYLING

INTRODUCES
ANOTHER SERVICE TO OUR CUSTOMERS
AND FRIENDS'

SPECIALIZING IN

- ★ ELECTROLYSIS
- ★ PERMANENT HAIR
REMOVAL

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਵੋ, ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗਲਬਾਤ ਕਰੋ

Phone 736-4727

2582 Alma St. Vancouver

OPEN 5 DAYS A WEEK TUES. THRU SAT.

ਫਰੰਟੀਅਰ ਕਲਾਸ਼ ਗਰਿਮ

**Imported Printed; Plain &
Embroidered Sarees**

SPECIALISTS IN:

**All kinds of
Quality Fabrics
Chuni, Lehngas
Suits, Silk Suits**

**Wedding Daj & Wari,
Kurtas, Men's Shirts,
Cardigans Latest Fashions
from Japan, India & U.K.**

HEAD OFFICE: NEW FRONTIER CLOTH HOUSE
PHAGWARA (PANJAB)
INDIA

Phone 2375

Manager Vancouver Branch:
SUSHIL BATRA

Phones: Bus. 325-4424
Res. 324-5156

FRONTIER CLOTH HOUSE LTD.

6672 MAIN STREET VANCOUVER, B.C.

WATNO DUR (Far from the Motherland) is a literary and cultural monthly of PANJABI language – the mother-tongue of East Panjab (India) and West Panjab (Pakistan) – published by WATNO DUR PUBLICATIONS (Reg'd). WATNO DUR has been serving Canadian readers since July, 1973. The contributors include well-known Panjabi writers from Canada, India, Pakistan and England.

WATNO DUR
P.O. BOX 67681 STN. "O"
VANCOUVER, B.C.
V5W 3V2